



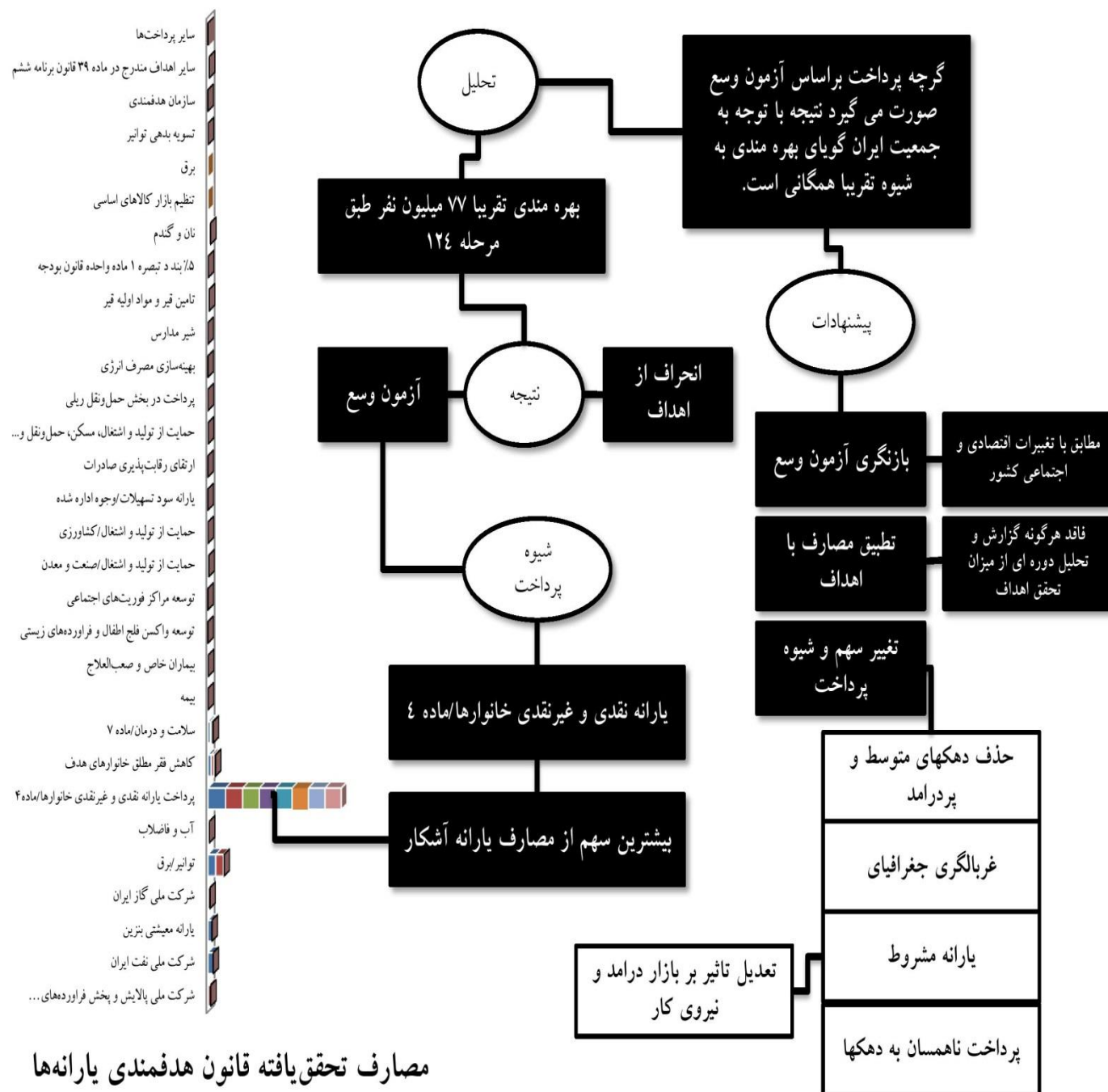
جمهوری اسلامی ایران

سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها

**بررسی وضع موجود یارانه‌های ماده ۷ قانون
هدفمند کردن یارانه‌ها از ابتدای تصویب تا پایان
سال ۱۳۹۹ (مرور بر یک دهه منابع و مصارف
یارانه مستقیم در کشور)**

دکتر جمشید امینی مدیر کل یارانه‌های نقدی و غیرنقدی
دکتر نسرین کاظمی مشاور پژوهشی دفتر یارانه‌های نقدی و غیرنقدی

مهرماه ۱۴۰۰



مصارف تحقق یافته قانون هدفمندی یارانه‌ها

- تاثیرگذاری یارانه بستگی به میزان، ترکیب و نرخ تغییر آن دارد. در میزان یارانه نقدی برای افراد یکسان بوده بدون در نظر گرفتن اینکه در چه دهک درآمدی قرار دارند. پرداخت یارانه نقدی برابر به افراد در دهک های درآمدی متفاوت تفاوت قابل توجهی در وضعیت آنها ایجاد نخواهد کرد.
- هرچند یارانه مسکن یکی از بخش های مهم یارانه در اکثر کشورها می باشد و بخش مهمی در کشور ما محسوب می شود که خانوارهای فاقد مسکن هزینه قابل توجهی بدان تخصیص می دهند اما با توجه به نرخ تورم در این بخش و تعیین قیمتهای غیرمنطقی تحت تسلط بخش خصوصی سبب افزایش قیمتها در بخش مسکن خواهد شد و در نهایت یارانه مسکن را بی اثر خواهد نمود. بنابراین، ضروری است تا یارانه به بخش های تخصیص یابد یا به شیوه ای اعطا گردد که سبب تحریک قیمت ها نگردد. به نظر می رسد اختصاص به بخش های که از سوی مراجع دولتی نرخ گذاری می گردد بهتر خواهد بود و با کاهش هزینه ها در چنین بخش های کمک بیشتری خواهد نمود. مثلا بخش انرژی یا درمان.
- پرداخت یارانه هرچند تاحدودی به معیشت خانوارها کمک خواهد نمود اما خطر تله فقر را به دنبال خواهد داشت. همانند تجربه ایالات متحده حرکت از سیستم رفاهی مبتنی بر یارانه به سوی سیستم رفاهی کاری قابل پیاده سازی و اجرا و برداشت نتایج اولیه خواهد بود.
- حذف یارانه پنهان از تولیدات و محصولات که مبتنی بر بهره مندی از یارانه با مصرف بیشتر است ضروری است.
- قابل تامل و بررسی بیشتر است که شکاف درآمدی بین دهک های پایین و دهک های بالا به قدری بالاست که یارانه موجود حتی با حذف پردرآمدها، توان کاهش نابرابری بین این گروه ها را ندارد. در این صورت اعمال مالیات درآمدی برای گروه های پردرآمد و حذف مالیات از گروه های پایین تر قابل تامل خواهد بود.
- گزارش تهیه شده توسط بورجی مبتنی بر شناسایی ویژگی های هر دهک آغازی برای تعیین ترکیب یارانه نقدی خواهد بود؛ اگر چنین گزارشی موجود نیست و در صورت موجود بودن قابل بهره برداری است.
- حداکثر کاهش در ضریب جینی در سناریو هفت مشاهده می گردد یعنی تنها سناریوی که به توزیع غیرهمسان میان خانوارهای اشاره دارد. این نکته نشان می دهد که توزیع یکسان یکی از ضعف های اصلی سیستم پرداخت یارانه کشور است که براساس آن می توان ترکیبی از سناریوهای پیچیده تر را طرح و آزمون نمود. بالاترین ضریب جینی نیز در وضعیت موجود نیز اهمیت این مسئله را نشان می دهد.
- سه عنصر تاثیرگذاری یارانه میزان، ترکیب و نرخ تغییر آن است که چندان در سیستم پرداخت ایران مورد توجه قرار نگرفته است.

خلاصه مدیریتی:

دولت در حمایت از اقشار کم‌برخوردار جامعه در پی ارائه کالاهای عمومی و اجرای سیاست‌های بازتوزیع برآمده (دمنه و همکاران، ۱۳۹۷) تا با کاهش فاصله بین برخورداری دهک‌های درآمدی بالا و پایین بر یکی از مهم‌ترین شاخص‌های که به صراحت در سند چشم‌انداز به آن اشاره شده است، صحنه گذارد (آرایی، ۱۳۹۱). در تحقق این هدف، یارانه به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای اجرای سیاست‌های بازتوزیع، مبارزه با عدم تعادل‌ها و حمایت از اقشار آسیب‌پذیر از دیرباز در ایران مرسوم بوده (شرکت، ۱۳۹۹؛ مصباحی‌مقدم و همکاران، ۱۳۸۸) و در مهم‌ترین اسناد کشور از جمله قانون اساسی، برنامه‌های پنج‌ساله توسعه و قوانین بودجه سالیانه به آن اشاره شده است؛ بستر اعطای یارانه با تاکید بر اصل ۴۳ قانون اساسی بر تامین نیازهای اساسی فراهم شده، امری که از برنامه اول توسعه کشور با تمرکز بر اقشار هدف مورد توجه قانون‌گذار بوده است (دمنه و همکاران، ۱۳۹۷).

علیرغم ضرورت و اهمیت یارانه، سیاست‌های بازتوزیع و تامین عدالت در قوانین کشور و نیز افزایش سهم یارانه‌های آشکار و پنهان، مطالعات حاکی از سرعت اجرایی نامناسب و کارایی پایین اقدامات مرتبط است، به طوری که این یارانه‌ها در سال ۱۳۹۸ با رقمی معادل ۸۹۰ هزار میلیارد تومان - تقریباً ۲/۲ برابر بودجه سالانه کشور - نه تنها تاثیر مناسبی بر رفاه اقشار آسیب‌پذیر نداشته، بلکه سبب ایجاد ناپایداری در نهادهای مالی کشور نیز شده است (دمنه و همکاران، ۱۳۹۷). پرواضح است، نیل به هدف پرداخت یارانه‌ها و افزایش کارایی آن‌ها نیازمند اقدامات درخوری همچون تخصیص مناسب منابع و نظارت کافی بر تخصیص‌ها است. در این خصوص دمنه و همکاران (۱۳۹۷) به کارایی و نظارت اندک بر نحوه توزیع یارانه‌ها اشاره می‌کنند؛ این پژوهشگران معتقدند، تمام ارقام تخصیص‌یافته در اختیار گروه‌های هدف قرار نگرفته، بخشی از آن در فرایند توزیع اتلاف شده و بخشی نیز با ضریب اصابت نامناسب به گروه‌های غیرهدف سیاست‌گذار می‌رسد که نتیجه آن عدم هماهنگی انتفاع گروه‌های هدف با یارانه پرداختی دولت است. همچنین، سالانه منابع بسیاری تحت عنوان یارانه در کشور هزینه می‌شود که با گذشت زمان مشخص شده است، تداوم خط‌مشی پرداخت یارانه در کشور نه تنها خود عاملی برای افزایش شکاف و نابرابری شده بلکه به رشد سریع تقاضا و کاهش کارایی مصرف نیز دامن زده است (شرکت، ۱۳۹۹). با توجه به این امر، دولت درصدد هدفمندسازی و شفاف‌سازی مصارف یارانه‌های برآمده که بخش عمده‌ای از آن صرف پرداخت نقدی و عرضه حامل‌های انرژی با قیمتی پایین‌تر از قیمت تمام‌شده به مصرف‌کنندگان در بخش‌های مختلف تولیدی و خانوارها می‌گردد. با گذشت بیش از یک دهه از تصویب قانون هدفمندکردن یارانه‌ها که ابتدا ذیل تبصره ۲۰ و سپس ذیل تبصره ۱۴ قانون بودجه سنواتی کل کشور، سالانه منابع درآمدی و مصارف آن مشخص می‌گردد، بسیاری بر این باورند که اهداف مندرج در این قانون به دلایل مختلف تحقق نیافته است؛ هرچند این انتقادات خود

خالی از نقد نیست زیرا بسیاری از آن‌ها با اشاره به افزایش تورم و ضریب جینی، کاهش قدرت خرید مصرف‌کننده، اشاره به وضعیت رفاهی اقشار کم درآمد و یا زیر خط فقر در ابعادی همچون بیمه و درمان، بار تمام مسئولیت‌ها را بر یارانه‌ها تحمیل کرده و هدفمندی یارانه‌ها را آماج حملات مختلف قرار گرفته است. این در حالی است که هدفمندی یارانه‌ها تنها یکی از ابعاد هفت طرح تحول اقتصادی بوده که تصور می‌شده است در کنار سایر ابعاد به بهبود وضعیت معیشتی خاصه دهک‌های پایین‌تر جامعه کمک کند. بنابراین، منتقدین آن طرح باید در نظر داشته باشند که هدفمندکردن یارانه‌ها به تنهایی قادر به رفع چه نسبتی از مشکلات معیشتی است و در خلاء یا ضعف سایر ابعاد هفت طرح تحول اقتصادی به چه میزان از دستیابی به اهداف مورد نظر جای خواهد ماند و با چه چالش‌های روبرو خواهد شد.

در هر حال، نظر به افزایش یارانه‌ها در اقتصاد ایران و اختلال در قیمت‌ها، در کنار محدودیت‌های درآمدی دولت در شرایط تحریم، اصابت نامناسب یارانه‌ها به گروه‌های هدف و عدم تحقق اهداف قانون‌گذار، بهینه‌سازی مصارف هدفمندسازی یارانه‌ها مبتنی بر رویکردی که فساد در پرداخت را کاهش داده، اهداف پرداخت یارانه‌ها را در بالاترین سطح ممکن تامین نموده و در مجموع بازنگری و اصلاح ساختاری نظام فعلی آن در ابعاد مختلف ضروری است. از این رو، مطالعه حاضر با شناسایی مصارف و منابع پیش‌بینی شده و تحقق یافته قانون هدفمندکردن یارانه‌ها، بابتی به سوی طرح رویکردهایی است که انحراف از اهداف پرداخت یارانه‌ها را کاهش داده و به بهینه‌سازی آن‌ها یاری رساند.

۱. یارانه و سهم آن در هزینه‌های عمومی دولت

یارانه همواره یکی از فصول هزینه‌های عمومی دولت را به خود اختصاص داده که در کنار شش فصل دیگر، بودجه سالانه آن مشخص می‌گردد. بررسی قوانین مصوب بودجه کشور طی سال‌های هدفمندکردن یارانه‌ها نشان‌دهنده روند کاهشی سهم یارانه از هزینه‌های عمومی دولت می‌باشد (جدول ۱). از این ارقام چنین برمی‌آید که بیشترین سهم تخصیص یافته به فصل مورد اشاره در ابتدایی‌ترین سال‌های هدفمندسازی یارانه‌ها یعنی سال ۱۳۹۰ بوده است؛ به طوری که در این سال یارانه ۱۸/۷٪ از هزینه‌های عمومی دولت را به خود اختصاص می‌داد. در ادامه با روندی نوسانی، علیرغم افزایش هزینه عمومی دولت در فصل یارانه نسبت به سال ۱۳۹۰، سهم آن به ۳/۳۴٪ در سال ۱۴۰۰ کاهش یافته است (شکل ۱)؛ کمترین سهم فصل یارانه از هزینه‌های عمومی دولت نیز مربوط به سال ۱۳۹۹ با ۰/۷۵٪ می‌باشد. بنابراین، می‌توان چنین نتیجه گرفت که باوجود افزایش رقم فصل یارانه در پایان دهه حاضر نسبت به آغاز آن، سهم آن کاهشی بوده است؛ از این رو، تحلیل دوجانبه موضوع با در نظر گرفتن سهم کاهشی در مقابل بودجه افزایشی ضروری است.

بررسی بودجه دیگر فصول نشان‌دهنده تفاوت در تغییرات افزایشی یا کاهشی آن‌ها است؛ برای مثال بیشترین میزان پراکندگی در هزینه‌های عمومی طی سال‌های هدفمندکردن یارانه‌ها به ترتیب در فصل سایر هزینه‌ها (با انحراف معیار ۱۱/۶۶ و واریانس ۱۳۶/۰۶)، جبران خدمات کارکنان (با انحراف معیار ۷/۱۶ و

واریانس ۵۱/۳۸)، یارانه (با انحراف معیار ۶/۲۳ و ۳۸/۸۳)، رفاه اجتماعی (با انحراف معیار ۵/۴۸ و واریانس ۳۰/۰۴) و کمترین میزان در فصول کالاهای و خدمات (با انحراف معیار ۳/۳۶ و واریانس ۱۱/۳۴)، کمک بلاعوض (با انحراف معیار ۱/۳۳ و واریانس ۱/۷۸) و اموال و دارایی‌ها (با انحراف معیار ۰/۳۵ و واریانس ۰/۱۲) صورت گرفته است.

فصول هزینه‌های عمومی (مبالغ به میلیون ریال)

جمع	اموال و دارایی		یارانه		کمک بلاعوض		رفاه اجتماعی		سایر هزینه‌ها	
	هزینه	%	هزینه	%	هزینه	%	هزینه	%	هزینه	%
۱۳۹۰	۲۷۸۹۵۵۰۹۸	۳/۰۷	۱۱۷۱۷۹۷۰	۱/۰۵	۳۲۵۲۸۷۳	۰/۳۶	۱۶۷۹۵۰۱۵	۱/۸۷	۳۹۲۲۹۹۹۸	۴
۱۳۹۱	۳۱۷۵۵۲۸۱	۳/۴۲	۱۵۱۷۲۴۵۷	۱/۰۱	۲۵۲۴۵۵۱	۰/۲۵	۱۳۶۳۵۰۴	۱/۴۹	۶۲۳۲۰۸۵۴	۱/۷
۱۳۹۲	۵۳۸۰۲۲۹۲۳	۴۲	۱۷۴۱۸۷۱۰	۱۳/۶	۱۰۸۲۰۵۰	۰/۸۴	۲۲۸۴۵۰۸	۱/۸۴	۴۱۸۹۳۴۶۰	۳
۱۳۹۳	۶۵۱۵۱۸۷۵۰	۴/۶۳	۱۹۲۳۷۵۰۷	۱/۸۸	۹۱۵۲۳۷۱	۰/۶۱	۲۱۲۶۶۷۶	۱/۲۴	۶۹۱۶۲۷۸	۴
۱۳۹۴	۶۴۹۵۱۱۱۹۶	۳/۱۷	۲۶۱۸۱۹۰۷	۱/۹۸	۱۵۲۴۹۰۳	۰/۰۹	۱۵۹۲۳۸۷۲	۱/۱۱	۳۸۳۸۱۵۹۹	۲/۲
۱۳۹۵	۸۱۱۹۹۰۲۹۰	۳/۹۹	۳۳۲۹۲۶۸	۱/۵۷	۱۲۱۲۶۰۶	۰/۵۷	۱۶۵۵۶۷۸۰	۱/۰۹	۵۷۳۱۳۱۱۵	۷/۷۵
۱۳۹۶	۹۷۳۶۶۸۴۷۶	۸	۳۸۰۳۰۸۵۳	۱/۹۸	۲۴۰۷۱۸۲	۰/۹۵	۲۰۶۹۷۸۴۷	۱/۱۵	۵۱۵۷۳۳۵۷	۸/۱۵
۱۳۹۷	۷۳۷۲۵۳۳۰	۲/۰۷	۲۶۴۷۳۳۰	۹	۱۳۶۶۳۴۲	۰/۰۴۶	۹۳۸۱۱۲۳۹	۰/۰۴۶	۷۶۷۵۳۵۵۹	۳/۱۹
۱۳۹۸	۹۷۵۶۶۵۹۹	۷	۲۵۳۷۰۶۳۱	۲/۶۸	۱۱۳۹۸۸۸	۰/۰۳	۱۱۶۶۸۰۰۶	۰/۰۳	۷۲۳۶۷۸۱۸	۳/۳۱
۱۳۹۹	۱۱۸۶۷۰۲۵۴	۲/۲۱	۳۱۹۴۰۰۵۳	۷/۳۵	۶۷۱۷۰	۰/۰۰۱	۳۲۸۱۲۵۶۳	۰/۰۷۵	۱۵۲۳۵۸۶۱	۴/۹
۱۴۰۰	۲۰۳۵۰۹۳۸۷	۲/۱۴	۷۳۸۱۵۵۲۹	۲/۱۴	۶۷۲۰۱	۰/۰۰۷	۳۰۷۵۷۲۷۹	۰/۰۰۷	۱۹۱۸۵۱۵۱	۳/۲۴
۱۴۰۱	۳	۲	۶	۸/۰۳	۰	۰	۸	۰	۷	۲/۲۴

منبع: سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۰-۱۴۰۰)

۲. احصای یارانه‌های «قانون هدفمندکردن یارانه‌ها»

بررسی منابع دریافتی قانون هدفمندکردن یارانه‌ها ذیل تبصره‌های (۲۰) و (۱۴) قانون بودجه سنواتی کل کشور و بندهای هدفمندکردن یارانه‌ها در دهه اخیر نشان می‌دهد که منابع مورد نیاز به طور کلی از دو منبع اصلی یعنی منابع حاصل از ماده (۱)، (۲) و (۳) قانون هدفمندکردن یارانه‌ها و منابع پیش‌بینی شده در ردیف‌های قانون بودجه تأمین شده است که مورد اخیر از سال ۱۳۹۷ حذف شده و هزینه مورد نظر صرفاً از منبع اول تأمین می‌گردد. با منفع شدن ردیف‌های بودجه از منابع درآمدی قانون، منابع حاصل از قانون هدفمندکردن یارانه‌ها از محل فروش داخلی و صادراتی فراورده‌های نفتی، گاز، برق و آب حاصل شده که بررسی آن‌ها حاکی از تغییرات صورت گرفته در این منابع نه فقط از لحاظ کمی بلکه حاکی از تغییر و احتمال حذف و یا افزودن شدن برخی منابع به منابع درآمدی قانون هدفمندکردن یارانه‌ها است؛ برای نمونه، درآمد حاصل از فروش صادراتی فراورده‌های نفتی از سال ۱۳۹۸ به منابع قانون هدفمندکردن یارانه‌ها افزوده شده و در سال ۱۴۰۰ منابع حاصل از فروش برق مشترکان و آب جز موارد حجمی تلقی شده که در تبصره (۱۴) قانون بودجه سنواتی کل کشور نیازمند واریز به حساب سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها نیستند (جدول ۲). در هر حال، نکته مهم از بررسی منابع درآمدی، فاصله بین میزان پیش‌بینی شده و تحقق یافته است؛ هر چند که مقدار تحقق یافته طی دوره مورد بررسی نشان‌دهنده بهبود شاخص تحقق است، اما همواره کمتر از منابع پیش‌بینی شده

بوده است. اهمیت این نکته از آن روست که قانون هدفمندکردن یارانه ها باید بخش مصارف را با پیش‌بینی حداقل کسری ۱۰٪ تعیین نماید و کسری بودجه را در مصارفی که با اهداف اصلی قانون هدفمندکردن یارانه‌ها یعنی تحقق شاخص‌های عدالت و کاهش فقر کمتر همسویی دارند، سرشکن نماید؛ بدین ترتیب، انحراف از اهداف متصور تاحدودی کاهش می‌یابد. کل منابع تحقق یافته قانون هدفمندکردن یارانه‌ها که مغایرت آن با مبلغ واریزی به حساب خزانه به دلیل برداشت‌های انجام شده توسط سازمان امور مالیاتی کشور، خزانه‌داری کل کشور و عدم واریز منابع توسط شرکت‌ها است (دیوان محاسبات کشور، ۱۳۹۸)، نشان می‌دهد که حجم یارانه‌های آشکار قانون هدفمندکردن یارانه‌ها روند افزایشی داشته و در دو سال اخیر میزان آن با شیب بیشتری افزایش یافته است (شکل ۲)، به طوری که در سال ۱۳۹۸ حدود ۱۴۴٪ و در سال ۱۳۹۷ حدود ۶۶٪ نسبت به سال ۱۳۹۶ افزایش یافته است. با فرض میزان تحقق منابع پیش‌بینی شده در سال ۱۴۰۰، یارانه‌ها در پایان دهه حاضر (سال ۱۴۰۰) حدود ۴۸۰٪ نسبت به آغاز دهه (سال ۱۳۹۰) افزایش یافته است.

دریافتی‌ها/منابع قانون هدفمندسازی یارانه‌ها (میلیارد تومان)

۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
-	-	-	-	۴۸۰۰۰	۴۸۰۰۰	۴۸۰۰۰	۴۸۰۰۰	۳۸۸۰۰	۵۶۰۰۰	۵۴۰۰۰
-	-	-	-	*	*	۶۳۰۰	-	۱۱۲۰۰	۱۰۰۹۰	۳۶۲۰
-	-	-	-	-	-	-	۳۸۰۰	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	۲۲۰۰	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	۵۳۰۰	-	-	-
۷۷۰۰۰	۷۷۰۷۳	۴۵۵۹۶	۵۷۲۴۰	-	-	-	-	-	-	-
۱۴۰۲۴۰	۸۸۱۰۰	۴۳۵۱۳	-	-	-	-	-	-	-	-
۴۰۱۱۰	۳۰۹۵۹	۲۴۵۶۸	۱۷۵۹۸	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	۲۱۷۷۸	-	-	-	-	-	-	-
-	۲۴۳۷۶	۲۱۹۳۹	-	-	-	-	-	-	-	-
-	۴۲۵	۱۷۸۱	-	-	-	-	-	-	-	-
۳۳۳۰۰	۲۵۹۹۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	۳۱۰۰	۳۳۴۲	۲۲۱۶	-	-	-	-	-	-	-
۱۶۳۵۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۷۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۲۰۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۳۳۴۵۰۰	۲۵۰۷۲۶	۱۴۰۷۴۰	۹۸۸۳۴	-	-	۵۴۳۰۰	۵۹۳۰۰	۵۰۰۰۰	۶۶۰۰۰	۵۷۶۲۰
۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
-	-	-	-	۳۶۸۴۲	۳۱۴۵۲	۳۱۱۹۵	-	۳۱۳۸۴	۳۹۵۱۰	-
-	-	-	-	-	-	-	۳۵۵۷۶	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	۱۱۲۰۰	۱۱۲۰۰	۱۰۰۰۰	-
-	-	۳۱۹۰۵	۵۰۶۳۱	-	-	-	-	-	-	-
-	-	۴۳۷۳۴	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	۱۸۲۱۶	۱۴۰۵۱	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	۲۰۳۶۱	-	-	-	-	-	-	-
-	-	۲۰۹۱۳	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	۲۲۳۵	۱۷۲۶	۴	۵	۲۲۰۶	-	۳۲۰	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	۹۳۶۲	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	۱۳۶۴۸	۱۳۱۷۲	۱۰۱۵۲	-	-	-	-
-	-	-	۲۰۰	۱۶۸۱	-	-	-	-	-	-
-	-	۱۲۷۴۴۲	۸۷۱۳۶	۵۲۲۰۴	۴۴۶۰۳	۴۳۳۰۴	۴۶۹۱۵	۴۳۱۱۳	۴۴۰۵۰	-
-	-	۹۰/۵۵	۸۸/۱۶	-	-	۷۹/۷۵	۷۹/۱۱	۸۶/۲۳	۶۶/۷۴	-

منبع: سازمان برنامه‌بودجه کشور (۱۴۰۰-۱۳۹۰) و دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۸-۱۳۹۱)

۳. مصارف هدفمندسازی یارانه‌ها در دهه اخیر (۱۴۰۰-۱۳۹۰)

مصارف پیش‌بینی‌شده در قانون بودجه طی دهه اخیر نشان‌دهنده گستردگی ردیف‌های مصرفی پیش‌بینی‌شده است؛ به‌طوری‌که در مجموع حدود صد ردیف مصرفی ذیل تبصره (۲۰) و (۱۴) قوانین سنواتی بودجه کل کشور، بندهای هدفمندکردن یارانه‌ها و ردیف‌های بودجه‌ای که هزینه آن باید از محل منابع قانون هدفمندی تأمین شود، استخراج شد. گذشته از مصارف پیش‌بینی‌شده در قانون بودجه سالانه برای هدفمندکردن یارانه‌ها، آنچه که از اهمیت بیشتری برخوردار است مصارف تحقق‌یافته می‌باشد، لذا با بررسی گزارش‌های تفریغ دیوان محاسبات کشور، این مصارف را می‌توان در ۲۸ ردیف و ۱۶ گروه مصرفی تقسیم‌بندی نمود.

مصارف پیش‌بینی‌شده سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها ذیل تبصره‌های ۱۴، ۲۰ و هدفمندی یارانه‌ها (میلیارد تومان)

۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
۹۱۶۰	۱۰۰۹۱	۹۶۳۷	۵۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	عوارض و مالیات بر ارزش‌افزوده فرآورده‌های نفتی فروش داخلی
۲۷۹۹	۲۳۶۸	۱۵۲۴	-	-	-	-	-	-	-	-	عوارض و مالیات بر ارزش‌افزوده گاز طبیعی
۳۷۰	۳۵۲	۱۱۰۴	-	-	-	-	-	-	-	-	اجرای طرح ایمن‌سازی و هوشمندسازی جایگاه‌های CNG
-	-	-	۹۲۰	-	-	-	-	-	-	-	کارمزد جایگاه‌های CNG
۱۰۰۰۰	۸۰۰۰	۴۱۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	بازپرداخت تعهدات طرح‌های بهینه‌سازی مصرف انرژی، گازرسانی،
-	-	-	۶۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	جمع‌آوری گازهای همراه و مشعل موضوع ماده (۱۲) قانون رفع موانع
-	۱۲۸۷۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	سهم ۱۴/۵٪ شرکت ملی نفت ایران از محل صادرات فرآورده‌های نفتی
-	۱۸۴۳	۱۸۰۹	-	-	-	-	-	-	-	-	افزایش بهره‌وری و کاهش شدت انرژی
-	۳۵	۲۸۱	-	-	-	-	-	-	-	-	عوارض و مالیات بر ارزش‌افزوده برق
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	عوارض و مالیات بر ارزش‌افزوده سوخت نیروگاه‌ها
-	-	-	۳۳۱	-	-	-	-	-	-	-	عوارض گازرسانی سی‌ان‌جی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد
-	-	-	۲۷۳	-	-	-	-	-	-	-	به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	مالیات بر ارزش‌افزوده سی‌ان‌جی
-	۱۳۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و بند ه تبصره ۱ این قانون از گاز- سهم ۵۰٪ بابت گرمایش مدارس
-	۱۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون
-	۶۰	۶۰	-	-	-	-	-	-	-	-	تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و بند ه تبصره ۱ این قانون-سوخت
-	۳۰	۳۰	-	-	-	-	-	-	-	-	نیروگاه‌ها سهم ۵۰٪ بابت گرمایش مدارس
-	۱۰	۱۰	-	-	-	-	-	-	-	-	پرداختی یا اجرای معاویت مدارس از پرداخت هزینه‌های گاز مصرفی
-	۳۶۲	۱۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	پرداختی یا اجرای معاویت مدارس از پرداخت هزینه‌های برق مصرفی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	پرداختی یا اجرای معاویت مدارس از پرداخت هزینه‌های آب مصرفی
۱۴۰۳۳	۱۰۴۵۹	۱۱۰۶۱	۷۲۸۱	-	-	-	-	-	-	-	بازپرداخت تعهدات وزارت نیرو بابت نیروگاه‌های سیکل ترکیبی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(خصوصی و دولتی) از محل سوخت نیروگاه‌ها
۲۰۰۰	۲۰۰۰	۱۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	هزینه‌های انتقال، حمل و توزیع فرآورده‌های نفتی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	عوارض توسعه و نگهداشت و نوسازی شبکه خطوط لوله انتقال نفت خام،
۱۹۹۹۷	۵۳۸۲	۱۰۹۲۰	۳۶۹۸	-	-	-	-	-	-	-	میعانات گازی و فرآورده‌های نفتی، تاسیسات و انبارهای فرآورده‌های نفتی
۴۶۸۴	۳۷۶۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	و پالایشگاه‌های دولتی (با نرخ محاسباتی مالیات صفر)
۱۵۲۰۶	۱۲۸۲۹	۹۴۰۵	۷۳۳۴	-	-	-	-	-	-	-	سهم ۱۴/۵٪ شرکت ملی نفت ایران از محل فروش داخلی فرآورده‌های
۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	نفتی
-	-	۱۷۰۴	-	-	-	-	-	-	-	-	سهم ۱۴/۵٪ شرکت ملی نفت ایران از خوراک میعانات گازی پتروشیمی‌ها
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	هزینه‌های تولید، انتقال، توزیع و فروش گاز طبیعی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	یارانه خرید گاز مایع برای خانوارهای ساکن در مناطق فاقد لوله‌کشی گاز
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	طبیعی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت
-	۱۳۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت از گاز- سهم ۵۰٪ شرکت ملی گاز
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ایران
-	۱۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت-سوخت نیروگاه‌ها سهم ۵۰٪ شرکت
۱۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ملی گاز ایران
-	۲۲۵۰۳	۲۰۱۰۰	۲۱۲۳۲	-	-	-	-	-	-	-	توسعه زیرساخت استفاده از گاز مایع در ناوگان حمل‌ونقل
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	هزینه تولید، انتقال و توزیع، فروش و خرید برق از نیروگاه‌های بخش
-	-	-	۵۴۶	-	-	-	-	-	-	-	خصوصی
-	۳۰۹۰	۳۳۳۲	۲۲۱۶	-	-	-	-	-	-	-	واردات برق
۴۲۸۰۰	۴۲۸۰۰	۴۱۱۰۰	۳۰۰۰۰	۳۳۵۰۰	-	۳۹۰۰۰	۴۲۵۰۰	-	-	-	هزینه تولید، انتقال، توزیع و فروش آب
۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	پرداخت یارانه نقدی و غیرنقدی خانوارها
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	اجرای طرح معیشتی خانوارها

۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
۱۶۴۶۸	۱۵۵۵۰	۸۴۰۰	۷۰۰۰	۴۰۰۰	-	-	-	-	-	-	کاهش فقر مطلق خانوارهای هدف شامل کمیته امداد و بهزیستی، حمایت از معلولین، یارانه سود تسهیلات مسکن دو معلول به بالای بهزیستی، اجرای تبصره ذیل ماده ۳۸ قانون جامع خدمات‌رسانی ایثارگران، کمک به مابه التفاوت سود تسهیلات رزمندگان موضوع برنامه ششم توسعه
۵۲۰۰	۵۲۰۰	۴۹۰۰	۳۷۰۰	۴۸۰۰	-	-	-	-	-	-	ماده ۴۶ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت موضوع کاهش هزینه‌های مستقیم سلامت مردم، ایجاد دسترسی عادلانه مردم به خدمات بهداشتی درمانی، کمک به تأمین هزینه‌های تحمل‌ناپذیر درمان، پوشش دارو، درمان بیماران خاص و صعب‌العلاج که از طریق بند د ماده ۲۸ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت اعمال می‌شود.
-	-	-	-	-	-	-	-	۴۱۰۰۰	۴۸۰۰۰	-	ماده ۷ قانون هدفمندی یارانه‌ها
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۴۰۰۰۰	مواد ۷ و ۱۱ و سایر کالاهای و خدمات یارانه‌ای
-	-	-	-	-	۴۰۰	-	-	-	-	-	حمایت از جابجایی مسافر در اتوبوس‌رانی و راه‌آهن شهری
۶۰۰۰	۵۵۲۵	۲۱۱۶	-	-	۳	-	-	-	-	-	اجرای سایر اهداف مندرج در ماده ۳۹ قانون برنامه ششم توسعه، اجرای مواد ۸ تا ۱۱ قانون هدفمندی یارانه‌ها، حق بیمه سهم دولت اقشار خاص (از جمله رانندگان حمل‌ونقل درون‌شهری و برون شهری، قالیبافان، زنبورداران و شاغلان صنایع دستی شناسه‌دار و زنان سرپرست خانوار و بدسرپرست)، راهنمایان گردشگری و صیادان شمال و جنوب و باربران و خادمین مساجد
۹۰۰	۴۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	امور رفاهی و تغذیه دانشجویان
۲۲۰۰۰	۱۲۱۰۰	۶۱۴۵	۳۳۰۰	-	۲۰۰۰	-	-	-	-	-	یارانه نان و خرید تضمینی گندم
-	۱۰۲۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تولید و اشتغال (بند الف تبصره ۱۸) حداقل ۹۰٪ اعتبار این ردیف و باقی‌مانده برای حمل‌ونقل ریلی، مسکن و نهاده‌های کشاورزی و صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر
-	۲۹۲۵۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	سایر مصارف هدفمندی به شرح اقدام مرتبط مندرج در جداول (۷) و (۹) این قانون
۱۱۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	کمیته امداد امام خمینی-پرداخت مستعری و پشت‌نوبتی‌ها-سایر خدمات حمایتی مددجویان
۱۹۶۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	حوزه‌های علمی و مرکز خدمات
۲۵۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، یارانه کاغذ کتب درسی
۲۵۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی-بیمه سلامت پزشک خانواده، یارانه دارو و شیرخشک، درمان بیماران خاص و صعب‌العلاج، سیاست‌های جمعیتی کشور، هیأت اماناء صرفه‌جویی ارزی در معالجه بیماران و خرید و تولید واکسن کرونا
-	-	-	-	۱۰۰	-	-	-	-	-	-	تولید واکسن فلج اطفال تزریقی و تولید فراورده‌های زیستی (بیولوژیک)
۷۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	انسان در اختیار موسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی
۵۱۲۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	سازمان بهزیستی کشور-پرداخت مستعری و پشت‌نوبتی‌ها-سایر خدمات حمایتی مددجویان
۱۳۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	بنیاد شهید و امور ایثارگران-بیمه تکمیلی درمان ایثارگران
-	-	-	-	۱۰۰	-	-	-	-	-	-	فعالیت‌های اجتماعی و تقویت بنیه فرهنگی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	توسعه مراکز فوریت‌های اجتماعی در ۱۴۰ شهر بالا ۵۰ هزار نفر جمعیت در اختیار سازمان بهزیستی
۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تأمین کسری خوراک زندانیان
۲۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	کمک به خانواده‌های نیروهای مسلح (طرح حکمت)
-	-	-	-	-	-	۴۸۰۰	۴۸۰۰	۵۰۰۰	۶۰۰۰	-	بند ب ماده ۳۴ قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران
-	-	-	-	-	-	۱۳۰۰	-	-	-	-	سود تسهیلات مسکن حمایتی زوج‌های جوان، اقشار آسیب‌پذیر، روستاییان و عشایر، ساماندهی بافت‌های فرسوده، حاشیه شهرها و مسکن مهر
-	-	-	-	-	-	-	۲۰۰۰	-	۲۰۰۰	-	بیمه بیکاری و حمایت از بیکاران متقاضی کار/اماده ۷ قانون هدفمندی پوشش بیمه‌ای و حمایت‌های اجتماعی
-	-	-	-	-	۱۴۰	-	-	-	-	-	یارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه‌های اشتغال اقتصاد مقاومتی خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد
-	-	-	-	-	۱۴۰	-	-	-	-	-	یارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه‌های اشتغال اقتصاد مقاومتی خانوارهای تحت پوشش بهزیستی
-	-	-	-	-	۹۳	-	-	-	-	-	یارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه‌های اشتغال اقتصاد مقاومتی ایثارگران و رزمندگان معسر
-	-	-	-	-	۹۳	-	-	-	-	-	یارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه‌های اشتغال اقتصاد مقاومتی (ثبت نام عمومی)
-	-	-	-	-	۳۶۳	-	-	-	-	-	کمک به حفظ اشتغال و افزایش تولید/یارانه سود تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط صنعتی، معدنی خدمات فنی و مهندسی و صادراتی
-	-	-	-	-	۹۰	-	-	-	-	-	کمک به حفظ اشتغال و افزایش تولید/یارانه سود تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط کشاورزی
-	-	-	-	-	۹۰	-	-	-	-	-	یارانه سود تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط گردشگری
-	-	-	-	-	۲۹۵	-	-	-	-	-	یارانه سود تسهیلات، تسهیلات و کمک جهت نوسازی صنایع با رویکرد کاهش مصرف شدت انرژی و آرایه مشوق‌ها و زیرساخت‌های صادراتی
-	-	-	-	-	۲۵۰	-	-	-	-	-	حمایت از حمل‌ونقل ریلی
-	-	-	-	-	۹۰	-	-	-	-	-	افزایش سرمایه حمایت از توسعه زنجیره تولید شیر
-	-	-	-	-	۲۰۰	-	-	-	-	-	حمایت از فراورده‌های لبنی و بهبود کارکردهای صادراتی
-	-	-	-	-	۱۰۰۰	-	-	-	-	-	حمایت از تولید، اشتغال با اولویت جوانان، مسکن، حمل‌ونقل عمومی، صادرات غیرنفتی و طرح‌های بهینه‌سازی و ارتقا بهره‌روی مصرف انرژی، تقویت منابع صندوق امید
۳۴۵۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	پرداخت یارانه نهادها، عوامل تولید، خرید تضمینی محصولات بخش کشاورزی از جمله زعفران
۲۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	خرید تضمینی چای

۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۴۵۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳۲۰۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۸۸۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۰۷۰
-	-	-	-	۴۰۰۰	-	-	-	-	-	-
-	-	۱۰۰۰۰	-	۵۲۰۰	-	-	-	-	-	-
۱۰۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	۳۰۰۰	-	-	-	-
-	-	۴۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-
-	۱۰۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	۱۵۰۰	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۲۵۰	-	-	-	-	۸۵۰
-	-	-	-	-	۲۵۰	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۵۱۸
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۴۷۷
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۹۳۰۵
-	-	-	۱۱۰۰	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳۰۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲۶۸۱
-	-	-	-	-	۵۰۰	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۵۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲۰۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳۲۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۵۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۴۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۵۰۰
اعتبارات متفرقه درج شده در قانون بودجه که از محل منابع هدفمندی										
یارانه‌ها تامین شده‌اند										
-	-	-	-	-	-	-	-	-	۸	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	۷۶	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲۹	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲۰	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۳۶۲۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

منبع: سازمان برنامه و بودجه (۱۴۰۰-۱۳۹۰)

مصارف تحقق یافته قانون هدفمندسازی یارانه‌ها (میلیارد تومان)

گروه مصرفی	مصارف	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸
نفت و فراورده‌های نفتی	شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی ایران	-	-	-	-	-	-	-	۱۱۴۵
گاز	شرکت ملی نفت ایران	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۵۶۸
برق	یارانه معیشتی بنزین	-	-	-	-	-	-	-	۱۰۵۰۰
آب	شرکت ملی گاز ایران	-	-	-	-	-	-	-	۱۲۵۰
یارانه نقدی و معیشتی	توانیر/برق	-	-	-	۱۲۵۰	-	-	-	۲۰۱۹۴
کاهش فقر	آب و فاضلاب	-	-	-	-	-	-	-	۲۱۵۳
سلامت و درمان	پرداخت یارانه نقدی و غیرنقدی خانوارها/ماده ۴	۴۱۳۲۰	۴۲۰۰۷	۴۲۱۳۶	۴۱۸۳۵	۴۱۵۰۴	۴۲۳۵۵	۴۳۲۴۳	۴۵۴۳۰
	کاهش فقر مطلق خانوارهای هدف	-	-	-	-	-	-	-	۸۷۰۱
	سلامت و درمان/ماده ۷	-	-	-	-	-	-	-	۶۱۸۳
	بیمه	-	-	-	۵۵۰	۸۷۰	-	-	-
	بیماران خاص و صعب‌العلاج	-	-	-	۹۵۰	-	-	-	-
	توسعه واکسن فلج اطفال و فراورده‌های زیستی	-	-	-	-	-	-	-	-
	توسعه مراکز فوریت‌های اجتماعی	-	-	-	-	-	۱۹	-	-
تولید و اشتغال	حمایت از تولید و اشتغال/صنعت و معدن	-	-	-	۴۷	۲۴۲۶	-	-	-
	حمایت از تولید و اشتغال/کشاورزی	-	-	-	۲۷۵	۳	-	-	-
	یارانه سود تسهیلات/وجوه اداره شده	-	-	-	۱۰۰	-	-	-	-
	ارتقای رقابت‌پذیری صادرات	-	-	-	-	۱۳۳	-	-	-
	حمایت از تولید و اشتغال، مسکن، حمل‌ونقل و...	-	-	-	-	-	-	۹۲۰	-
حمل‌ونقل	پرداخت در بخش حمل‌ونقل ریلی	-	-	-	۱۷۵	۱۸۰	-	-	-
انرژی	بهینه‌سازی مصرف انرژی	-	-	-	-	۵۰	-	-	-

منبع: دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۱-۱۳۹۸)

10.

همکاران، ۱۳۹۴). نکته درخور توجه در زمینه یارانه نقدی، افزایش نقدینگی، اختلال در مکانیزم قیمت‌ها و شاخص‌های تورمی است.

۳. کارایی در تولید و اقتصاد؛ یکی از محوری‌ترین اهداف سیاستگذاری‌های اقتصادی، ارتقاء کارایی در نظام اقتصادی است که عامل تعیین بهینگی وضعیت اقتصادی و مطلوبیت سیاست‌های اقتصادی است. طبق این پیش‌فرض، سیاست یارانه فراگیر با کارایی کمتری همراه است. زیرا قیمت‌ها با سیگنال‌دهی به فعالان اقتصادی نقش مهمی در شکست بازار یا ممانعت از آن ایفا می‌کند. یارانه فراگیر با تنزل قیمت واقعی، پیام کمیابی و ارزشمندی منابع را دچار اختلال نموده و سبب انحراف انگیزه‌های تولیدی و مصرفی می‌شوند. در صورت انحراف قیمت‌ها از نقطه تعادل، با تخصیص ناکارآمد منابع اقتصادی مواجه خواهیم بود که در نهایت سبب اختلال قیمتی، تضعیف انگیزه‌های تولید و انحراف در شیوه‌های تولید خواهد شد (سبحانیان و سبحانی، ۱۳۹۴).

۴. کاهش قاچاق؛ یارانه‌ها با دستکاری قیمت کالاهای مشمول به سطحی پایین‌تر از قیمت واقعی، سبب بروز پدیده قاچاق، خروج یارانه و منابع کشور شده‌اند؛ بدین ترتیب، در عمل بخشی از یارانه دولتی نه تنها حتی نصیب جامعه هدف و غیرهدف ایرانی نشده بلکه به افراد غیرایرانی تعلق گرفته است. در بین کالاهای مشمول یارانه به‌ویژه قاچاق سوخت و دارو به دلیل بالاتر بودن قیمت آنها در کشورهای همسایه بسیار رایج است.

۵. شفاف‌سازی نظام پرداخت، اصلاح الگوی مصرف، هزینه و کسری بودجه دولت، منافع زیست‌محیطی از دیگر اهدافی بودند که از هدفمندکردن یارانه‌ها حمایت می‌کردند. لازم به ذکر است؛ ماتریس ارائه شده براساس نظرات معدودی از کارشناسان مرتبط می‌باشد و برای مستندسازی دقیق آن، باید به داده‌های ارائه شده توسط سازمان‌های ذی‌ربط با هر هدف استناد نمود تا اعتبار بیشتری داشته باشد (نگارندگان تحت هیچ شرایطی نتایج این ماتریس را نهایی اعلام نکرده و فقط صرف بررسی اولیه است که در گزارش‌های آتی تدقیق خواهد شد). در هر حال، نتایج اولیه حاکی از آن است که قانون هدفمندکردن یارانه‌ها با وجود بنیان‌ها و اهداف سودمند در دستیابی به آن‌ها با چالش‌ها و ضعف‌های روبرو بوده است. چنین به نظر می‌رسد که تدقیق بخشنامه اجرایی با قانون هدفمندکردن یارانه‌ها ضروری است. چالش در حیطه‌های مختلف از جمله مجریان، عوامل و زمینه‌های لازم برای اجرای طرح، میزان آمادگی اقتصاد، سطح همخوانی توزیع کالاها براساس قیمت تمام شده با وجوه پرداختی به عنوان یارانه، پیامدهای اجتماعی و اقتصادی طرح، چگونگی و میزان نظارت و کنترل افزایش قیمت‌ها قبل و بعد از اجرای طرح، رابطه کیفیت محصولات و تقاضای کل اقتصاد، اشتغال و بیکاری با طرح هدفمندکردن یارانه‌ها و میزان تطابق فرهنگ حاکم در محیط‌های کاری اعم از

تولیدی، خدماتی، توزیعی و مصرفی با اجرای طرح، تحقق اهداف مورد نظر را تحت شعاع قرار داده است.

ماتریس ارزیابی اهداف-مصارف هدفمند کردن یارانه‌ها

منافع زیست محیطی	کاهش فاجای	شفاف سازی در دالخت	کاهش هزینه و کسب به دوحه	اصلاح الگوی مصرف	کارایی در تولید و اقتصاد	آثار رفاهی به نفع گاه هدف	نظام پرداخت عادلانه	مثبت +	منفی -	خنثی 0
	+	-	+	+	+	0	0	عوارض و مالیات بر ارزش افزوده فرآورده های نفتی فروش داخلی		
	+	-	+	+	+	0	0	عوارض و مالیات بر ارزش افزوده گاز طبیعی		
	-	0	-	+	-	0	0	اجرای طرح ایمن سازی و هوشمندسازی جایگاه های CNG		
	+	0	+	+	+	+	0	کارمزد جایگاه های CNG		
	+	-	+	+	+	+	0	بازپرداخت تعهدات طرح های بهینه سازی مصرف انرژی، گازرسانی، جمع آوری گازهای همراه و مشعل موضوع ماده (۱۲) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور		
	+	0	-	+	+	0	0	سهم ۱۴/۵٪ شرکت ملی نفت ایران از محل صادرات فرآورده های نفتی		
	+	0	-	+	+	0	0	افزایش بهره وری و کاهش شدت انرژی		
	+	0	+	+	-	0	-	عوارض و مالیات بر ارزش افزوده برق		
	+	+	+	+	+	0	-	عوارض و مالیات بر ارزش افزوده سوخت نیروگاه ها		
	+	+	+	+	+	0	-	عوارض گازرسانی سی ان جی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت		
	-	0	-	+	+	0	-	مالیات بر ارزش افزوده سی ان جی		
0	0	-	-	-	-	+	+	عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و بند هتبره ۱ این قانون از گاز-سهم ۵۰٪ بابت گرمایش مدارس		
	-	0	-	-	-	+	+	پرداختی یا اجرای معافیت مدارس از پرداخت هزینه های گاز مصرفی		
	-	0	-	-	-	+	+	پرداختی یا اجرای معافیت مدارس از پرداخت هزینه های برق مصرفی		
	-	0	-	-	-	+	+	پرداختی یا اجرای معافیت مدارس از پرداخت هزینه های آب مصرفی		
	+	+	+	-	+	+	0	بازپرداخت تعهدات وزارت نیرو بابت نیروگاه های سیکل ترکیبی (خصوصی و دولتی) از محل سوخت نیروگاه ها		
	+	+	+	-	+	+	0	هزینه های انتقال، حمل و توزیع فرآورده های نفتی		
	+	-	+	-	+	+	-	عوارض توسعه و نگهداشت و نوسازی شبکه خطوط لوله انتقال نفت خام، میعانات گازی و فرآورده های نفتی، تاسیسات و انبارهای فرآورده های نفتی و پالایشگاه های دولتی (با نرخ محاسباتی مالیات صفر)		
	-	-	+	-	+	+	-	سهم ۱۴/۵٪ شرکت ملی نفت ایران از محل فروش داخلی فرآورده های نفتی		
	-	-	+	-	+	+	-	سهم ۱۴/۵٪ شرکت ملی نفت ایران از خوراک میعانات گازی پتروشیمی ها		
	+	-	+	+	+	+	+	هزینه های تولید، انتقال، توزیع و فروش گاز طبیعی		
	+	+	+	+	-	+	+	یارانه خرید گاز مایع برای خانوارهای ساکن در مناطق فاقد لوله کشی گاز طبیعی		
	+	+	+	-	+	+	+	عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت		
	+	-	+	-	+	+	+	عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت از گاز-سهم ۵۰٪ شرکت ملی گاز ایران		
	+	+	+	+	+	+	+	توسعه زیرساخت استفاده از گاز مایع در ناوگان حمل و نقل		
	+	+	+	+	+	+	+	هزینه تولید، انتقال و توزیع، فروش و خرید برق از نیروگاه های بخش خصوصی		
	+	+	-	-	-	-	-	واردات برق		
	-	-	+	+	+	+	+	هزینه تولید، انتقال، توزیع و فروش آب		
0	0	+	-	-	-	+	-	پرداخت یارانه نقدی و غیرنقدی خانوارها ^۱		
0	0	+	-	-	-	+	-	اجرای طرح معیشت خانوار		
0	0	+	-	-	-	+	-	کاهش فقر مطلق خانوارهای هدف شامل کمیته امداد و بهزیستی		
0	0	-	0	0	0	+	+	حمایت از معلولین، یارانه سود تسهیلات مسکن دو معلول به بالای بهزیستی		
0	0	-	0	0	0	+	+	اجرای تبصره ذیل ماده ۳۸ قانون جامع خدمات رسانی ایثارگران		
0	0	-	0	0	0	+	+	کمک به مابه التفاوت سود تسهیلات رزمندگان موضوع برنامه ششم توسعه ^۲		
0	0	-	0	0	0	+	+	ایجاد دسترسی عادلانه مردم به خدمات بهداشتی درمانی، پوشش دارو،		
0	0	-	0	0	0	+	+	ماده ۴۶ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت موضوع کاهش هزینه های مستقیم سلامت مردم		
0	0	+	-	0	0	+	+	کمک به تامین هزینه های تحمل ناپذیر درمان		
0	0	+	-	0	0	+	+	درمان بیماران خاص و صعب العلاج که از طریق بند د ماده ۲۸ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت اعمال می شود. ^۳		
0	0	+	-	0	0	+	+	ماده ۷ قانون هدفمندی یارانه ها اجرای بند (الف) و (ب)		
0	0	-	-	-	-	+	-	مواد ۷ و ۱۱ و سایر کالاهای و خدمات یارانه ای		
+	0	+	-	+	0	+	+	حمایت از جابجایی مسافر در اتوبوس رانی و راه آهن شهری		
0	0	+	-	+	+	+	+	اجرای سایر اهداف مندرج در ماده ۳۹ قانون برنامه ششم توسعه، پرداخت حق بیمه سهم دولت اقشار خاص (از جمله رانندگان حمل و نقل درون شهری و برون شهری، قالیبافان، زینبورداران و شاغلان صنایع دستی شناسه دار و زنان سرپرست خانوار و بدسرپرست، راهنمایان گردشگری و صیادان شمال و جنوب و باربران و خادمین مساجد)		
-	0	-	-	-	-	-	-	اجرای مواد ۸ تا ۱۱ قانون هدفمندی یارانه ها،		
-	0	-	-	-	-	-	-	امور رفاهی و تغذیه دانشجویان		
-	0	-	-	-	+	+	+	یارانه نان و خرید تضمینی گندم		
0	0	+	0	0	+	+	-	صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر		
+	0	+	-	-	-	-	-	تولید و اشتغال		
+	0	+	-	-	-	+	+	حمل و نقل ریلی، مسکن و نهاده های کشاورزی		
0	0	+	-	0	0	-	-	کمیته امداد امام خمینی (ره) - پرداخت مستمری و پشت نویی ها و سایر خدمات حمایتی مددجویان		
0	0	+	-	0	0	-	-	سازمان بهزیستی کشور - پرداخت مستمری و پشت نویی ها - سایر خدمات حمایتی مددجویان		
0	0	+	-	0	0	-	-	حوزه های علمی و مرکز خدمات		
0	0	+	-	0	0	-	-	سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، یارانه کاغذ کتب درسی		
0	0	-	-	0	0	+	+	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در بیمه سلامت پزشک خانواده، یارانه دارو و شیر خشک		
0	0	+	-	0	0	+	-	سیاست های جمعیتی کشور		

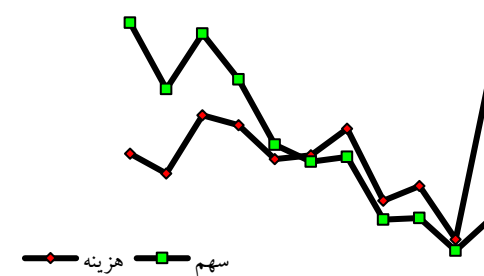
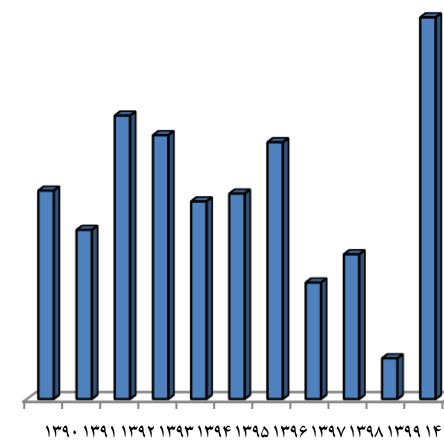
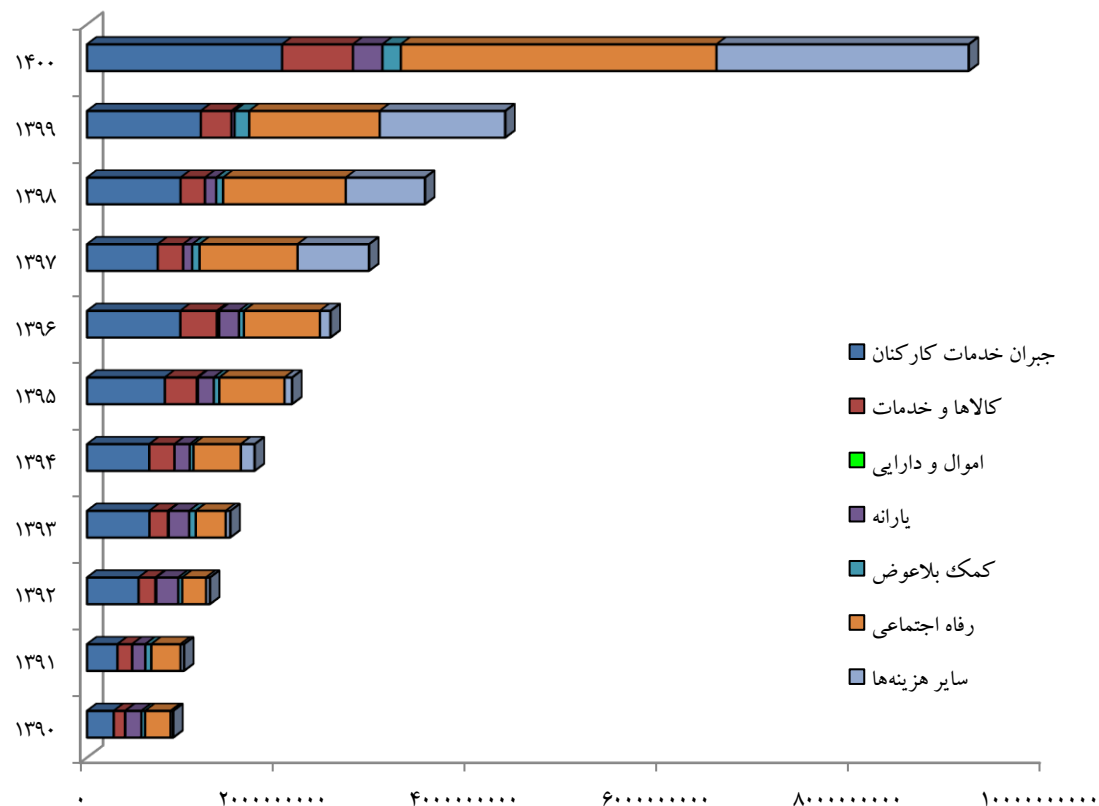
منافع زیست محیطی	کاهش آلودگی	شفاف سازی در پرداخت	کاهش هزینه و کسب سود	اصلاح الگوی مصرف	کارایی در تولید و اقتصاد	آثار رفاهی به نفع گسترده هدف	نظام پرداخت عادلانه
مثبت	+	+	+	+	+	+	+
منفی	-	-	-	-	-	-	-
خنثی	○	○	○	○	○	○	○
صرفه جویی ارزی در معالجه بیماران و خرید و تولید واکسن کرونا	○	○	+	○	-	+	+
تولید واکسن فلج اطفال تزریقی و تولید فراورده های زیستی (بیولوژیک) انسان در اختیار موسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی	○	○	+	○	+	+	+
بیمه تکمیلی درمان ایثارگران	○	○	+	○	+	+	+
فعالیت های اجتماعی و تقویت بنیه فرهنگی	○	○	+	○	+	+	+
توسعه مراکز فوریت های اجتماعی در ۱۴۰ شهر با جمعیت بالای ۵۰ هزار نفر در اختیار سازمان بهزیستی	○	○	+	○	+	+	+
تامین کسری خوراک زندانیان	○	○	-	○	-	-	-
کمک به خانواده های نیروهای مسلح (طرح حکمت)	○	○	-	○	-	-	-
بند ب ماده ۳۴ قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران " تقلیل وابستگی گردش امور واحدهای بهداشتی درمانی به درآمد اختصاصی و کمک به تربیت، تأمین و پایداری نیروی انسانی متخصص مورد نیاز "	○	○	+	○	+	+	○
سود تسهیلات مسکن حمایتی زوج های جوان و اقشار آسیب پذیر، روستاییان و عشایر، ساماندهی بافت های فرسوده، حاشیه شهرها و مسکن مهر	○	○	+	○	+	+	+
سود تسهیلات مسکن حمایتی اقشار آسیب پذیر، روستاییان و عشایر، ساماندهی بافت های فرسوده، حاشیه شهرها و مسکن مهر	○	○	+	○	+	+	+
بیمه بیکاری و حمایت از بیکاران نقضی کار/ماده ۷ قانون هدفمندی پوشش بیمه ای و حمایت های اجتماعی	○	○	+	-	+	+	+
پارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه های اشتغال اقتصاد مقاومتی خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره)	○	○	-	○	+	-	-
پارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه های اشتغال اقتصاد مقاومتی خانوارهای تحت پوشش بهزیستی کشور	○	○	-	○	+	-	-
پارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه های اشتغال اقتصاد مقاومتی ایثارگران و رزمندگان معسر	○	○	+	-	+	+	+
پارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه های اشتغال اقتصاد مقاومتی (ثبت نام عمومی)	○	○	+	-	+	+	+
کمک به حفظ اشتغال و افزایش تولید/پارانه سود تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط صنعتی، معدنی خدمات فنی و مهندسی و صادراتی	○	○	+	+	+	+	○
کمک به حفظ اشتغال و افزایش تولید/پارانه سود تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط کشاورزی	○	○	+	+	+	+	○
پارانه سود تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط گردشگری	○	○	+	+	+	+	○
پارانه سود تسهیلات، تسهیلات و کمک جهت نو سازی صنایع با رویکرد کاهش مصرف شدت انرژی و آرایه مشوق ها و زیرساخت های صادراتی	○	○	+	+	+	+	○
افزایش سرمایه حمایت از توسعه زنجیره تولید شیر	○	○	+	+	+	+	+
حمایت از فراورده های لبنی و بهبود کارکردهای صادراتی	○	○	+	+	+	+	+
حمایت از تولید، اشتغال با اولویت جوانان، مسکن، حمل و نقل عمومی، صادرات غیر نفتی و طرح های بهینه سازی و ارتقا بهره روی مصرف انرژی، تقویت منابع صندوق امید	○	○	+	+	+	+	+
پرداخت پارانه نهادها، عوامل تولید، خرید تضمینی محصولات بخش کشاورزی از جمله زعفران	○	○	+	-	+	+	+
خرید تضمینی چای	○	○	+	+	+	+	+
مسکن محرومین، کمیته امداد امام خمینی، بهزیستی و شهدای مقاومت	○	○	+	+	+	+	+
خرید تضمینی آب استحصالی و پساب تصفیه شده از بخش غیردولتی و تامین و خرید برق جزایر جنوب کشور	○	○	-	-	+	+	○
اشتغال جوانان و فارغ التحصیلان دانشگاه ها	○	○	-	○	+	+	○
کمک به تولید، بهبود حمل و نقل عمومی و بهینه سازی مصرف انرژی در واحدهای تولیدی، خدماتی و مسکونی	○	○	+	○	+	+	○
جلوگیری از آلودگی محیط زیست	○	○	-	-	-	+	-
ماده ۸ قانون هدفمندی پارانه ها	○	○	-	-	-	+	-
تامین مواد اولیه قیر موضوع بند ه تبصره (۱) قانون	○	○	-	-	-	+	-
مواد ۸ و ۱۱ قانون هدفمندی پارانه ها	○	○	-	-	-	+	-
مواد ۶ و ۸ قانون هدفمندی پارانه ها	○	○	-	-	-	+	-
تنظیم بازار کالاهای اساسی و ضروری و تادیه تعهدات مربوطه	○	○	-	-	-	+	+
شیر مدارس	○	○	-	-	○	+	○
خرید واکسن برای مایه کوبی دام و پارانه سود تسهیلات سرمایه در گردش واحدهای پرورش نژاد آبرین	○	○	-	-	+	-	-
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - حمایت از نشر کتاب و مطبوعات	○	○	-	○	+	+	-
رفع محرومیت از مناطق کم برخوردار - مطابق جدول ۱۷ براساس احکام تبصره ۱۴ ماده واحده	○	○	+	○	+	+	-
مقابله با آلودگی محیط زیست و کمک به توسعه حمل و نقل عمومی در شهرهای با جمعیت بالای ۱ میلیون نفر و آلوده	○	○	-	-	+	+	-
حقوق سربازان - سربازان مجرد برابر ۶۰٪ و سربازان متأهل برابر ۸۰٪ حداقل حقوق پایور	○	○	-	-	-	+	-
غذا، البسه و ایاب و ذهاب سربازان	○	○	-	○	○	+	-
حمایت از مسکن در بافت های فرسوده	○	○	+	○	○	+	+
پیش بینی و پیشگیری از حوادث غیرمترقبه	○	○	+	○	○	+	+
کاهش آسیب های فرهنگی و اجتماعی	○	○	+	○	○	+	○
حمایت از زنان سرپرست خانوار	○	○	+	○	○	+	○
حمایت از خانواده زندانیان	○	○	+	○	○	+	○
کمک به تامین سوخت ناجا و نهاجا (به ازای هر خودرو ۲۰ لیتر در روز در کارت سوخت خودروهای ناجا به صورت پارانه ای)	○	○	-	○	○	+	○
بیمه هنرمندان (فعالان قرآنی، مداحان و سایر هنرمندان)	○	○	+	○	○	+	○
کمک به کاشت حلزون گوش افراد بی بضاعت	○	○	+	○	○	+	○
افزایش سرمایه صندوق های غیردولتی حمایت از توسعه سرمایه گذاری بخش کشاورزی	○	○	+	○	+	+	○
کمک به ستاد مردمی رسیدگی به امور دیه	○	○	+	○	○	+	○
ماده ۱۲ قانون هدفمندی پارانه ها (معافیت مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی و حقوقی مشمول پارانه نقدی و غیرنقدی)	○	○	-	-	-	+	-

جدول ۱: فصول هزینه‌های عمومی (مبالغ به میلیون ریال)

جمع	سایر هزینه‌ها		رفاه اجتماعی		کمک بلاعوض		یارانه		اموال و دارایی		کالاها و خدمات		جبران خدمات کارکنان		
	%	هزینه	%	هزینه	%	هزینه	%	هزینه	%	هزینه	%	هزینه	%	هزینه	
۸۹۷۹۲۰۶۸۶	۲/۹۲	۲۶۱۸۹۶۹۸	۲۹/۵۳	۲۶۵۱۶۳۱۶۲	۴/۳۷	۳۹۲۲۹۹۹۸	۱۸/۷	۱۶۷۹۵۰۱۵۲	۰/۳۶	۳۲۵۲۸۷۳	۱۳/۰۵	۱۱۷۱۷۹۷۰۵	۳۱/۰۷	۲۷۸۹۵۵۰۹۸	۱۳۹۰
۱۰۱۰۷۱۳۰۴۲	۳/۵	۳۵۳۵۲۲۵۵	۳۰/۱۷	۳۰۴۸۹۰۴۸۵	۶/۱۷	۶۲۳۲۰۸۵۴	۱۳/۴۹	۱۳۶۳۲۵۰۴۱	۰/۲۵	۲۵۲۴۵۵۱	۱۵/۰۱	۱۵۱۷۲۴۵۷۵	۳۱/۴۲	۳۱۷۵۷۵۲۸۱	۱۳۹۱
۱۲۸۰۹۱۸۰۹۱	۳/۰۵	۳۹۰۵۳۱۰۰	۱۹/۴	۲۴۸۴۸۶۹۱۲	۳/۲۷	۴۱۸۹۳۴۶۰	۱۷/۸۴	۲۲۸۴۵۴۰۸۸	۰/۸۴	۱۰۸۲۰۵۰۳	۱۳/۶	۱۷۴۱۸۷۱۰۵	۴۲	۵۳۸۰۲۲۹۲۳	۱۳۹۲
۱۴۹۳۳۲۵۰۱۰	۳/۱	۴۶۲۶۲۸۱۸	۲۰/۹۱	۳۱۲۲۰۶۵۰۵	۴/۶۳	۶۹۱۶۲۷۲۸	۱۴/۲۴	۲۱۲۶۴۶۷۶۸	۰/۶۱	۹۱۵۲۳۷۱	۱۲/۸۸	۱۹۲۳۷۵۰۷۰	۴۳/۶۳	۶۵۱۵۱۸۷۵۰	۱۳۹۳
۱۷۴۷۲۲۸۷۷۵	۸/۱۶	۱۴۲۵۱۴۳۱۷	۲۸/۲۹	۴۹۴۲۳۷۹۷۹	۲/۲	۳۸۳۸۱۵۸۹	۹/۱۱	۱۵۹۲۳۸۷۲۱	۰/۰۹	۱۵۲۴۹۰۳	۱۴/۹۸	۲۶۱۸۱۹۰۷۰	۳۷/۱۷	۶۴۹۵۱۱۱۹۶	۱۳۹۴
۲۱۳۷۶۲۸۲۰۹	۳/۶۵	۷۸۰۲۹۵۸۲	۳۱/۸۱	۶۷۹۹۷۴۸۶۸	۲/۶۸	۵۷۳۱۳۱۱۵	۷/۷۵	۱۶۵۵۶۷۸۰۶	۰/۵۷	۱۲۱۲۶۰۶۴	۱۵/۵۷	۳۳۲۹۲۶۴۸۴	۳۷/۹۹	۸۱۱۹۹۰۲۹۰	۱۳۹۵
۲۵۳۸۱۹۳۴۷۴	۴/۳۱	۱۰۹۳۴۹۲۶۷	۳۱/۲۱	۷۹۲۲۴۳۵۴۳	۲/۰۳	۵۱۵۷۳۳۵۷	۸/۱۵	۲۰۶۹۷۸۴۷۷	۰/۹۵	۲۴۰۷۱۸۲۲	۱۴/۹۸	۳۸۰۳۰۸۵۳۲	۳۸/۳۶	۹۷۳۶۶۸۴۷۶	۱۳۹۶
۲۹۳۹۹۴۷۴۳۸	۲۵/۳۰	۷۴۴۰۹۶۳۸۷	۳۴/۷۵	۱۰۲۱۸۷۱۲۴۲	۲/۶۱	۷۶۷۵۳۵۵۹	۳/۱۹	۹۳۸۷۱۲۳۹	۰/۰۴۶	۱۳۶۶۳۴۲	۹	۲۶۴۷۳۴۳۰۹	۲۵/۰۷	۷۳۷۲۵۴۳۶۰	۱۳۹۷
۳۵۲۳۷۵۹۱۰۳	۲۳/۴۲	۸۲۵۱۱۷۴۵۷	۳۶/۳	۱۲۷۹۲۸۰۹۷۰	۲/۰۵	۷۲۳۶۷۸۱۸	۳/۳۱	۱۱۶۶۸۴۰۶۱	۰/۰۳	۱۱۳۹۸۸۸	۷/۲	۲۵۳۷۰۶۳۱۰	۲۷/۶۸	۹۷۵۴۶۲۵۹۹	۱۳۹۸
۴۳۶۰۳۱۵۵۶۷	۲۹/۹۷	۱۳۰۷۶۲۲۷۸۲	۳۱/۲۲	۱۳۶۱۳۵۱۳۵۹	۳/۴۹	۱۵۲۳۵۸۶۱۷	۰/۷۵	۳۲۸۱۲۵۶۳	۰/۰۰۱	۶۷۱۷۰	۷/۳۵	۳۱۹۴۰۰۵۳۴	۲۷/۲۱	۱۱۸۶۷۰۲۵۴۲	۱۳۹۹
۹۱۸۹۱۶۳۸۴۶	۲۸/۵۶	۲۶۲۴۴۷۵۸۳۳	۳۵/۸۲	۳۲۹۱۹۴۷۳۲۸	۲/۰۸	۱۹۱۸۵۱۵۱۷	۳/۳۴	۳۰۷۵۷۲۷۹۸	۰/۰۰۰۷	۶۷۲۰۱	۸/۰۳	۷۳۸۱۵۵۲۹۶	۲۲/۱۴	۲۰۳۵۰۹۳۸۷۳	۱۴۰۰

منبع: سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۴۰۰ - ۱۳۹۰)

هزینه فصل یارانه در قانون بودجه طی سالهای هدفمندی



شکل ۱: فصل یارانه در مقایسه با سایر هزینه‌های عمومی دولت در قانون بودجه کشور طی سالهای هدفمندی یارانه‌ها

جدول ۲: دریافتی‌ها/منابع قانون هدمندسازی یارانه‌ها (میلیارد تومان)

۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
-	-	-	-	۴۸۰۰۰	۴۸۰۰۰	۴۸۰۰۰	۴۸۰۰۰	۳۸۸۰۰	۵۶۰۰۰	۵۴۰۰۰	منابع حاصل از قانون هدمندسازی
-	-	-	-	#	#	۶۳۰۰	-	-	-	۳۶۲۰	پیش‌بینی منابع از یارانه‌های قانون بودجه
-	-	-	-	-	-	-	-	۱۱۲۰۰	۱۰۰۹۰	-	جزء ۲ قانون
-	-	-	-	-	-	-	۳۸۰۰	-	-	-	یارانه نقدی نان
-	-	-	-	-	-	-	۲۲۰۰	-	-	-	یارانه کالاهای اساسی و تنظیم بازار
-	-	-	-	-	-	-	۵۳۰۰	-	-	-	یارانه انرژی
۷۷۰۰۰	۷۷۰۷۳	۴۵۵۹۶	۵۷۲۴۰	-	-	-	-	-	-	-	فروش داخلی فراورده‌های نفتی
۱۴۰۲۴۰	۸۸۸۰۰	۴۳۵۱۳	-	-	-	-	-	-	-	-	فروش صادراتی فراورده‌های نفتی با لحاظ مابه‌التفاوت ارزش
۴۰۱۱۰	۳۰۹۵۹	۲۴۵۶۸	۱۷۵۹۸	-	-	-	-	-	-	-	فروش داخلی گاز طبیعی با احتساب عوارض و مالیات ارزش‌افزوده
-	-	-	۲۱۷۷۸	-	-	-	-	-	-	-	فروش داخلی و صادراتی برق و سایر دریافت‌ها
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	فروش برق به مشترکان با احتساب عوارض و مالیات
-	۲۴۳۷۶	۲۱۹۳۹	-	-	-	-	-	-	-	-	ارزش‌افزوده پس از کسر عوارض موضوع ماده ۵ قانون حمایت از صنعت برق
-	۴۲۵	۱۷۸۱	-	-	-	-	-	-	-	-	سوخت نیروگاه‌ها
۳۳۳۰۰	۲۵۹۹۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	خوراک میعانات گازی پتروشیمی
-	۳۱۰۰	۳۳۴۲	۲۲۱۶	-	-	-	-	-	-	-	فروش آب
۱۶۳۵۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	طلب دولت از پتروشیمی‌ها بابت خوراک میعانات گازی سنوات گذشته
۷۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	فروش داخلی صادراتی اتان، ال پی جی و گوگرد
۱۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	افزایش قیمت گاز مایع فروش داخلی
۲۰۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	مازاد درآمد
۳۳۴۵۰۰	۲۵۰۷۲۶	۱۴۰۷۴۰	۹۸۸۳۴	-	-	۵۴۳۰۰	۵۹۳۰۰	۵۰۰۰۰	۶۶۰۰۰	۵۷۶۲۰	یش‌بینی‌شده/ مصوب قانون
۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
-	-	-	-	۳۶۸۴۲	۳۱۴۵۲	۳۱۱۹۵	-	۳۱۳۸۴	۳۹۵۱۰	-	منابع ماده ۱ قانون هدمندسازی
-	-	-	-	-	-	-	۳۵۵۷۶	-	-	-	منابع ماده ۱ و ۳ قانون هدمندسازی
-	-	-	-	-	-	-	۱۱۳۰۰	۱۱۲۰۰	۱۰۰۰۰	-	یارانه نان، برق و سایر کالاها/جزء ۲
-	-	۳۱۹۰۵	۵۰۶۳۱	-	-	-	-	-	-	-	فروش داخلی فراورده‌های نفتی
-	-	۴۳۷۳۴	-	-	-	-	-	-	-	-	فروش صادراتی فراورده‌های نفتی با لحاظ مابه‌التفاوت ارزش
-	-	۱۸۲۱۶	۱۴۰۵۱	-	-	-	-	-	-	-	فروش داخلی گاز طبیعی با احتساب عوارض و مالیات ارزش‌افزوده
-	-	-	۲۰۳۶۱	-	-	-	-	-	-	-	فروش داخلی و صادراتی برق و سایر دریافت‌ها
-	-	۲۰۹۱۳	-	-	-	-	-	-	-	-	فروش برق به مشترکان با احتساب عوارض و مالیات ارزش‌افزوده پس از کسر عوارض موضوع ماده ۵ قانون حمایت از صنعت برق
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	سوخت نیروگاه‌ها
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	خوراک میعانات گازی پتروشیمی
-	-	۲۲۳۵	۱۷۲۶	۴	۵	۲۲۰۶	-	۳۲۰	-	-	فروش آب/ماده ۳
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	طلب از پتروشیمی‌ها بابت خوراک میعانات گازی سنوات گذشته
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	فروش داخلی صادراتی اتان، ال پی جی و گوگرد
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	افزایش قیمت گاز مایع فروش داخلی
-	-	۹۳۶۲	-	-	-	-	-	-	-	-	افزایش قیمت بنزین/طرح کمک معیشتی
-	-	-	-	۱۳۶۴۸	۱۳۱۷۲	۱۰۱۵۲	-	-	-	-	ردیف‌های یارانه قانون بودجه
-	-	-	۲۰۰	۱۶۸۱	-	-	-	-	-	-	مطالبات سنواتی
-	-	۱۲۷۴۴۲	۸۷۱۳۶	۵۲۲۰۴	۴۴۶۰۳	۴۳۳۰۴	۴۶۹۱۵	۴۳۱۱۳	۴۴۰۵۰	-	کل منابع قانون هدمندسازی پس از کسر
-	-	۹۰/۵۵	۸۸/۱۶	-	-	۷۹/۷۵	۷۹/۱۱	۸۶/۲۳	۶۶/۷۴	-	تحقق٪

منبع: سازمان برنامه‌وبودجه کشور (۱۴۰۰-۱۳۹۰) و دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۸-۱۳۹۱)

جدول ۳: عملکرد منابع حاصل از افزایش قیمت‌ها در اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها و طرح معیشتی (واریزی به حساب سازمان هدفمندی یارانه‌ها)

۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸		
وصول	وصول	وصول	وصول	وصول	وصول	وصول	وصول	وصول	وصول
۲۰۶۴۳	۲۱۴۵۰	۲۴۰۷۴	۲۲۹۳۸	۲۱۹۵۳	۲۸۷۴۶	۳۵۱۲۵	۳۱۹۰۵	۷۰	%
-	-	-	-	-	-	-	۴۳۷۳۴	۱۰۰	%
۶۰۴۱	۶۹۳۴	۹۲۷۵	۸۳۰۶	۸۰۰۰	۶۹۹۳	۱۴۰۵۱	۱۸۲۱۶	۷۴	%
۳۱۷۰	۳۰۰۰	۲۲۲۵	۲۲۰۰	۱۵۰۰	۱۱۰۱	۲۰۳۶۱	۲۰۹۱۳	۹۵	%
۴۲۷	۳۲۰	کمتر از ۱	۶	۵	۴	۱۷۲۶	۲۲۳۵	۶۷	%
۳۰۲۸۲	۳۱۷۰۵	۳۵۵۷۶	۳۳۴۵۱	۳۱۴۵۷	۳۶۸۴۶	۴۶۷۶۹	۱۱۷۰۰۶	۸۱/۲	%

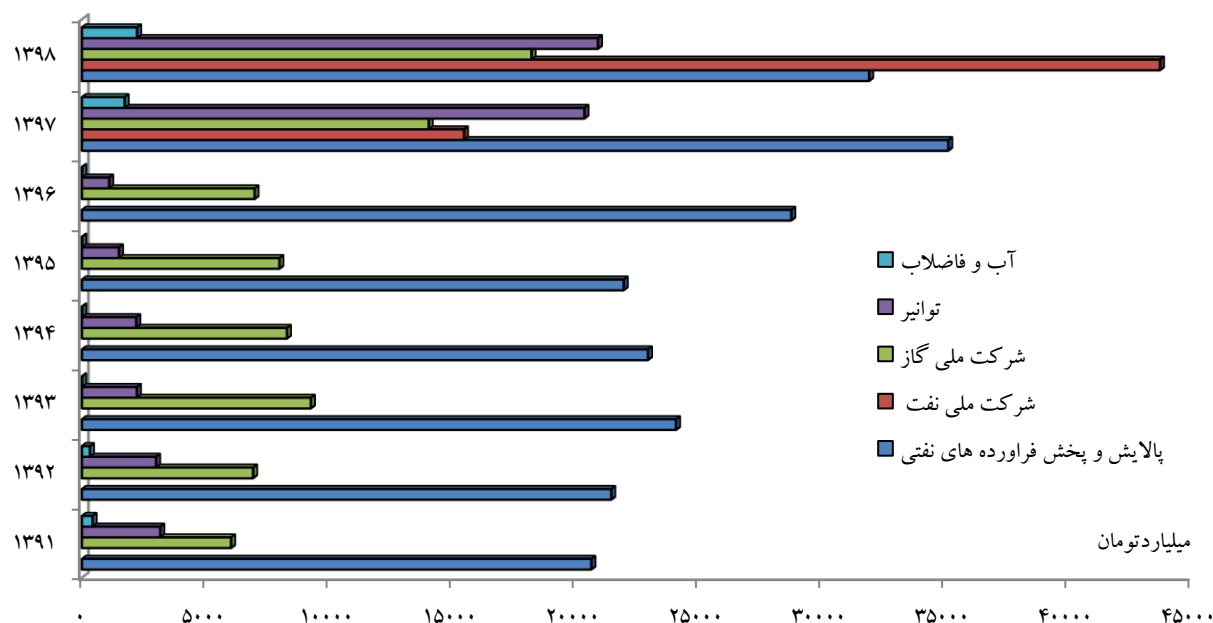
شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی ایران
شرکت ملی نفت ایران
شرکت ملی گاز ایران
توانیر
شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور

جمع

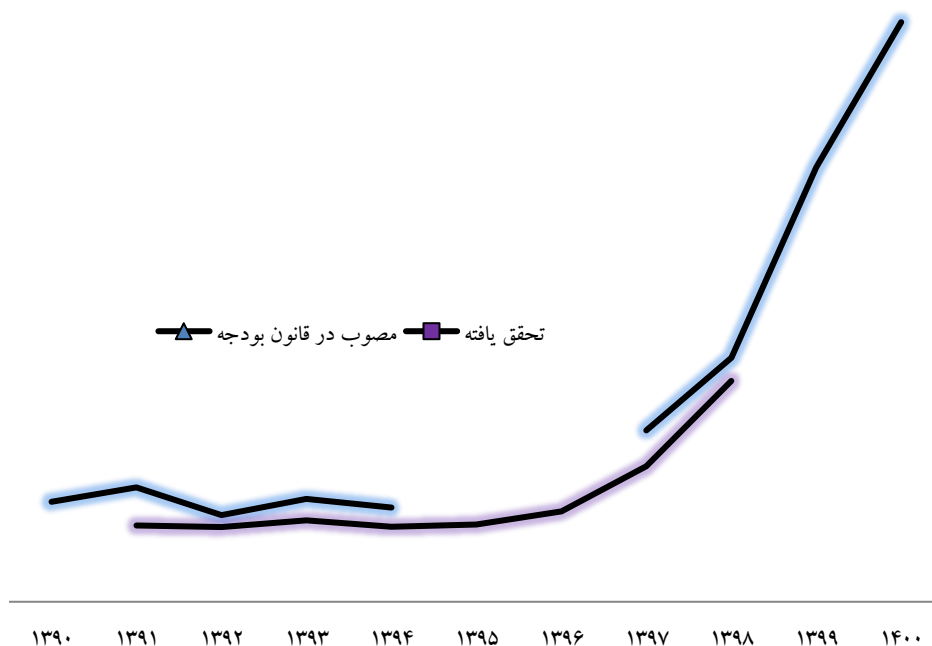
مبالغ وصول به میلیارد تومان می‌باشند/ستون دوم در هر سال نشان‌دهنده درصد تحقق نسبت به میزان پیش‌بینی شده است.

*در تصویب هیات وزیران سهمی از فروش منابع آب توسط شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور برای هدفمندی‌سازی یارانه‌ها پیش‌بینی نشده بود.

منبع: دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۱-۱۳۹۸)



شکل ۳: شرکت‌های تامین‌کننده منابع قانون هدفمندی یارانه‌ها



شکل ۲: دریافتی‌های پیش‌بینی‌شده و تحقق‌یافته قانون هدفمندی یارانه‌ها

با فرض پذیرش انتقادات در عدم‌دستیابی قانون هدفمندکردن یارانه‌ها به اهداف خود، این میزان افزایش در یارانه‌های قانون اهمیت تغییر در رویکردهای پرداختی و اعمال استراتژی‌های که مسیر دستیابی به اهداف را هموار سازند، دو چندان می‌سازند. همانطور که اشاره شد، بخشی از عدم‌تحقق منابع درآمدی قانون هدفمندکردن یارانه‌ها به دلیل عدم واریز منابع توسط شرکت‌هایی است که منابع درآمدی مقرر شده است از محل فروش فراورده‌های آن‌ها تامین گردد. عملکرد منابع حاصل از افزایش قیمت‌ها (جدول ۳) نشان می‌دهد که واریز منابع توسط پنج شرکتی که منابع درآمدی قانون هدفمندکردن یارانه‌ها را تامین می‌کنند، حدود ۹۰٪ بوده است که بیشترین میزان در سال ۱۳۹۵ با ۱۰۱٪ و کمترین میزان در سال ۱۳۹۶ با ۷۳٪ بوده است. در سال ۱۳۹۱ شرکت ملی گاز با تامین ۶۳٪ بیشترین و شرکت آب‌وفاضلاب با ۴٪ کمترین سهم را در تامین منابع قانون هدفمندکردن یارانه‌ها داشته‌اند؛ در این سال منابع فقط از محل فروش فراورده‌های این دو شرکت و توانیر تامین شده است. طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی به محل تامین منابع اضافه شده و از سال ۱۳۹۷ نیز با ورود شرکت ملی نفت، بر تعداد شرکت‌های که منابع درآمدی قانون را تامین می‌کنند، افزوده شده است. طی سال‌های هدفمندکردن یارانه‌ها سهم شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی از ۶۸٪ در سال ۱۳۹۲ به ۲۷٪ در سال ۱۳۹۸ و سهم شرکت ملی گاز ایران از ۶۳٪ در سال ۱۳۹۱ به ۱۶٪ در سال ۱۳۹۸ کاهش یافته است، در مقابل شرکت ملی نفت با ۳۷٪ بیشترین سهم از منابع را در سال ۱۳۹۸ تامین نموده است. بدین ترتیب، گرچه طی دوره مورد بررسی، در مجموع شرکت ملی

پالایش و پخش فراورده‌های نفتی و شرکت ملی گاز بیشترین سهم را در تامین منابع قانون هدفمندکردن یارانه‌ها داشته‌اند، انتظار می‌رود سهم شرکت ملی نفت در سال‌های پیش‌رو افزایش یابد؛ شرکت ملی آب‌وفاضلاب با تنها یک درصد کمترین سهم را در تامین منابع قانون هدفمندکردن یارانه‌ها داشته و توانیر نیز با ۱۴٪ در رتبه بعدی قرار می‌گیرد. توجه به منابع درآمدی قانون و روند تغییر سهم شرکت‌های مختلف برای برنامه‌ریزی‌های آتی ضروری است (جدول ۴ و شکل ۳). همچنین، منابع مذکور نشان می‌دهند که قانون هدفمندکردن یارانه‌ها متکی بر منابع ناپایداری است که از یک سوی به سهولت می‌تواند تحت شعاع سیاست‌های ملی و بین‌المللی قرار گیرد؛ برای مثال تاثیر تحریم بر افزایش یا کاهش منابع قانون درخور توجه است، وضع یا رفع تحریم‌هایی که به راحتی می‌توانند این منابع را دستخوش تغییر سازند. از سوی دیگر، این منابع از نوع انرژی‌های تجدیدناپذیر هستند که با حرکت دولت‌ها به سوی توسعه‌ای پایدار، طرح دیدگاه‌های آینده‌نگرانه را در مورد آن‌ها مطرح می‌سازد؛ دیدگاهی که اندیشیدن به پاسخ سوال زمانی در مورد تکافوی منابع درآمدی قانون هدفمندکردن یارانه‌ها را پیش‌روی ما قرار می‌دهد؛ منابع درآمدی قانون هدفمندکردن یارانه‌ها تا چه زمانی تکافوی مصارف آن خواهد بود؟ یا سوالی همچون قانون هدفمندکردن یارانه‌ها به چه میزان سبب ایجاد ناپایداری در منابع انرژی‌های تجدیدناپذیر کشور شده است؟ روند افزایشی یارانه‌های این قانون باید پاسخ‌گویی این سوال باشد که آیا نسبت متعادل بین افزایش قیمت و حجم فروش حاصل از منابع این قانون برقرار است؟

بدین ترتیب، بررسی منابع پیش‌بینی‌شده و تحقق یافته، سهم شرکت‌های مختلف در تامین این منابع و مقایسه بین آن‌ها، طرح دیدگاه پایداری یا ناپایداری منابع قانون هدفمندکردن یارانه‌ها را بدست می‌دهد. به یقین، مصارف هدفمندی باید بیشترین انطباق را با اهداف پرداختی یارانه‌ها داشته باشد تا ضمن کمک به حصول این اهداف، منابع را برای مدت طولانی‌تر حفظ نموده و میزان ناپایداری‌سازی آن‌ها را به حداقل برساند.

مصارف هدفمندسازی یارانه‌ها در دهه اخیر (۱۴۰۰-۱۳۹۰)

در این قسمت، شناسایی مصارف هدفمندکردن یارانه‌ها برای تعیین انطباق آن با اهداف قانون، انجام می‌گیرد؛ بدین منظور، از یک‌سو، مصارف براساس ردیف‌های پیش‌بینی‌شده در قانون بودجه سالانه و از سوی دیگر بر مبنای مصارف تحقق‌یافته استخراج شده است. این مصارف در ادامه در بخش اهداف قانون هدفمندکردن یارانه‌ها با توجه به ماتریس اهداف-مصارف مورد تحلیل قرار خواهد گرفت. از این‌رو، در اینجا فقط به بررسی مصارف پیش‌بینی‌شده و تحقق‌یافته خواهیم پرداخت.

مصارف پیش‌بینی‌شده در قانون بودجه کل کشور طی دهه اخیر نشان‌دهنده گستردگی ردیف‌های مصرفی پیش‌بینی‌شده است؛ به‌طوری‌که در مجموع حدود صد ردیف مصرفی ذیل تبصره (۲۰) و (۱۴) قانون بودجه سنواتی در مقطع زمانی مورد بررسی، بندهای هدفمندی و ردیف‌های بودجه‌ای که هزینه آن باید از محل

منابع سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها تامین شود، استخراج شد؛ البته افزایش این ردیف‌ها طی دوره مورد بررسی ضرورتاً به معنای تفاوت این ردیف‌ها در این سال‌ها نیست. به بیان دقیق‌تر، حدود صد ردیف مصرفی به معنای صد مصرف متفاوت نمی‌باشد. بلکه افزایش این ردیف‌ها بخشی به دلیل مجزاسازی‌ها صورت گرفته است؛ برای نمونه در سال ۱۳۹۷، مصارف مربوط به بازپرداخت تعهدات طرح‌های بهینه‌سازی مصرف انرژی، گازرسانی، جمع‌آوری گازهای همراه و مشعل موضوع ماده (۱۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، سهم ۱۴/۵٪ شرکت ملی نفت ایران از محل صادرات فراورده‌های نفتی و افزایش بهره‌وری و کاهش شدت انرژی ذیل یک ردیف مشخص شده بود و پس از آن تفکیک شد. دلیل دیگر افزایش ردیف‌های مصرفی به دلیل تفاوت در عنوان مصرفی و نه ذکر مصرفی کاملاً متفاوت است؛ برای مثال در سال ۱۳۹۱ مصارف مواد ۶ و ۸ قانون هدفمندکردن یارانه‌ها یک ردیف را به خود اختصاص داده و در سال ۱۳۹۲ مصارف مواد ۸ و ۱۱ در ردیفی مشابه گنجانده شده است (جدول ۵). آنچه که از جدول (۵) می‌توان دریافت آن است که قانون هدفمندکردن یارانه‌ها طی دهه اخیر در تلاش برای تدقیق عناوین مصرفی و تعیین آن‌ها با دقت بیشتری برآمده است. اما گذشته از این نکته مثبت، این مصارف حاکی از افزودن شدن مصارفی هستند که به نظر می‌رسد چندان با اهداف ریشه‌ای پرداخت یارانه‌ها همسو نمی‌باشند.

گذشته از مصارف پیش‌بینی‌شده در قانون بودجه سالانه برای هدفمندکردن یارانه‌ها، آنچه که از اهمیت بیشتری برخوردار است، مصارف تحقق‌یافته می‌باشد، بنابراین با بررسی گزارش‌های تفریغ دیوان محاسبات کشور، این مصارف را می‌توان در ۲۸ ردیف مصرفی و ۱۶ گروه مصرفی تقسیم‌بندی نمود (جدول ۶)؛ هرچند این تقسیم‌بندی را به شیوه‌های متفاوت می‌توان انجام داد، برای نمونه در گروه مصرفی مدارس با توجه به یارانه‌های پیش‌بینی‌شده برای پرداختی یا معافیت مدارس از پرداخت مبالغ مصرفی برق، آب و گاز می‌توان یارانه‌های اختصاص یافته به مدارس را در گروه کاملاً مجزا تقسیم‌بندی نمود که صرفاً شامل یارانه شیر مدارس نمی‌باشد. در هر حال، بررسی مصارف پیش‌بینی‌شده و تحقق‌یافته نشان می‌دهد که بیشترین حجم مصارف یارانه‌های قانون هدفمندکردن یارانه‌ها صرف پرداخت نقدی و غیرنقدی به خانوارها شده است (شکل ۴). نکته دیگر که از مصارف پیش‌بینی‌شده و تحقق‌یافته می‌توان دریافت، آن است که در بین این مصارف تنها موردی که همواره در تمام سال‌های دهه مورد بررسی ثابت بوده است پرداخت نقدی و غیرنقدی به خانوار بوده است. از این نکته دو مورد استنباط می‌گردد؛ اول پویایی هدفمندکردن یارانه‌ها است که با توجه به ضرورت‌های زمانی می‌توان برخی مصارف را متناسب با شرایط حذف نمود یا آن را با مصارف دیگر جایگزین نمود و یا حتی مصارف جدیدی را به آن افزود اما در هر حال، این مصارف نباید با اهداف پرداخت یارانه مغایرت داشته باشد. نکته دوم آنکه تخصیص حجم گسترده‌ای از یارانه‌ها به پرداخت نقدی و غیرنقدی خانوار و ثبات این ردیف در تمام دهه مورد بررسی حاکی از رویکرد تک بعدی است که به نظر می‌رسد،

هدفمند کردن یارانه‌ها را به پرداخت نقدی صرف بدون در نظر گرفتن هیچگونه سیاست و استراتژی طی این سال‌ها تقلیل داده است.

جدول ۴: سهم شرکت‌های مختلف از منابع درآمدی قانون هدفمندی طی سال‌های هدفمندسازی یارانه‌ها

آب و فاضلاب	توانیر	شرکت ملی گاز	شرکت ملی نفت	پالایش و پخش فراورده‌های نفتی	
۴٪	۳۳٪	۶۳٪			۱۳۹۱
۱٪	۹٪	۲۲٪		۶۸٪	۱۳۹۲
۰.۰٪	۶٪	۲۶٪		۶۸٪	۱۳۹۳
۰.۰٪	۷٪	۲۵٪		۶۸٪	۱۳۹۴
۰.۰٪	۵٪	۲۵٪		۷۰٪	۱۳۹۵
۰.۰٪	۳٪	۱۹٪		۷۸٪	۱۳۹۶
۳٪	۲۳٪	۱۶٪	۱۸٪	۴۱٪	۱۳۹۷
۳٪	۱۸٪	۱۶٪	۳۷٪	۲۷٪	۱۳۹۸
۱٪	۱۴٪	۴۴٪	۱۶٪	۴۹٪	کل

جدول ۵: مصارف پیش‌بینی‌شده سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها ذیل تبصره‌های ۱۴، ۲۰ و هدفمندی یارانه‌ها (میلیارد تومان)

۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
۹۱۶۰	۱۰۰۹۱	۹۶۳۷	۵۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-
عوارض و مالیات بر ارزش‌افزوده فرآورده‌های نفتی فروش داخلی										
۲۷۹۹	۲۳۶۸	۱۵۲۴	-	-	-	-	-	-	-	-
عوارض و مالیات بر ارزش‌افزوده گاز طبیعی										
۳۷۰	۳۵۲	۱۱۰۴	-	-	-	-	-	-	-	-
اجرای طرح ایمن‌سازی و هوشمندسازی جایگاه‌های CNG										
-	-	-	۹۲۰	-	-	-	-	-	-	-
کارمزد جایگاه‌های CNG										
۱۰۰۰۰	۸۰۰۰	۴۱۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-
بازپرداخت تعهدات طرح‌های بهینه‌سازی مصرف انرژی، گازرسانی، جمع‌آوری گازهای همراه و مشعل موضوع ماده (۱۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور										
-	۱۲۸۷۶	-	۶۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-
سهم ۱۴/۵٪ شرکت ملی نفت ایران از محل صادرات فراورده‌های نفتی										
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
افزایش بهره‌وری و کاهش شدت انرژی										
-	۱۸۴۳	۱۸۰۹	-	-	-	-	-	-	-	-
عوارض و مالیات بر ارزش‌افزوده برق										
-	۳۵	۲۸۱	-	-	-	-	-	-	-	-
عوارض و مالیات بر ارزش‌افزوده سوخت نیروگاه‌ها										
-	-	-	۳۳۱	-	-	-	-	-	-	-
عوارض گازرسانی سی‌ان‌جی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت										
-	-	-	۲۷۳	-	-	-	-	-	-	-
مالیات بر ارزش‌افزوده سی‌ان‌جی										
-	۱۳۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-
عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و بند ه تبصره ۱ این قانون از گاز-سهم ۵۰٪ بابت گرمایش مدارس										
-	۱۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-
عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و بند ه تبصره ۱ این قانون-سوخت نیروگاه‌ها سهم ۵۰٪ بابت گرمایش مدارس										
-	۶۰	۶۰	-	-	-	-	-	-	-	-
پرداختی یا اجرای معافیت مدارس از پرداخت هزینه‌های گاز مصرفی										
-	۳۰	۳۰	-	-	-	-	-	-	-	-
پرداختی یا اجرای معافیت مدارس از پرداخت هزینه‌های برق مصرفی										
-	۱۰	۱۰	-	-	-	-	-	-	-	-
پرداختی یا اجرای معافیت مدارس از پرداخت هزینه‌های آب مصرفی										
-	۳۶۲	۱۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-
بازپرداخت تعهدات وزارت نیرو بابت نیروگاه‌های سیکل ترکیبی (خصوصی و دولتی) از محل سوخت نیروگاه‌ها										
۱۴۰۴۳	۱۰۴۵۹	۱۱۰۶۱	۷۲۸۱	-	-	-	-	-	-	-
هزینه‌های انتقال، حمل و توزیع فراورده‌های نفتی										
۲۰۰۰	۲۰۰۰	۱۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-
عوارض توسعه و نگهداشت و نوسازی شبکه خطوط لوله انتقال نفت خام، میعانات گازی و فراورده‌های نفتی، تاسیسات و انبارهای فراورده‌های نفتی و پالایشگاه‌های دولتی (با نرخ محاسباتی مالیات صفر)										
۱۹۹۹۷	۵۳۸۲	۱۰۹۲۰	۳۶۹۸	-	-	-	-	-	-	-
سهم ۱۴/۵٪ شرکت ملی نفت ایران از محل فروش داخلی فراورده‌های نفتی										
۴۶۸۴	۳۷۶۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-
سهم ۱۴/۵٪ شرکت ملی نفت ایران از خوراک میعانات گازی پتروشیمی‌ها										
۱۵۲۰۶	۱۲۸۲۹	۹۴۰۵	۷۳۳۴	-	-	-	-	-	-	-
هزینه‌های تولید، انتقال، توزیع و فروش گاز طبیعی										
۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
یارانه خرید گاز مایع برای خانوارهای ساکن در مناطق فاقد لوله‌کشی گاز طبیعی										
-	-	۱۷۰۴	-	-	-	-	-	-	-	-
عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت										
-	۱۳۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-
عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت از گاز-سهم ۵۰٪ شرکت ملی گاز ایران										
-	۱۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-
عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت-سوخت نیروگاه‌ها سهم ۵۰٪ شرکت ملی گاز ایران										
۱۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
توسعه زیرساخت استفاده از گاز مایع در ناوگان حمل‌ونقل										

۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
-	۲۲۵۰۳	-	۲۱۲۳۲	-	-	-	-	-	-	-	هزینه تولید، انتقال و توزیع، فروش و خرید برق از نیروگاه‌های بخش خصوصی
-	-	۲۰۱۰۰	۵۴۶	-	-	-	-	-	-	-	واردات برق
-	۳۰۹۰	۳۳۳۲	۲۲۱۶	-	-	-	-	-	-	-	هزینه تولید، انتقال، توزیع و فروش آب
۴۲۸۰۰	۴۲۸۰۰	۴۱۱۰۰	۳۰۰۰۰	۳۳۵۰۰	-	۳۹۰۰۰	۴۲۵۰۰	-	-	-	پرداخت یارانه نقدی و غیرنقدی خانوارها
۳۱۰۰۰	۳۱۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	اجرای طرح معیشتی خانوارها
۱۶۴۶۸	۱۵۵۵۰	۸۴۰۰	۷۰۰۰	۴۰۰۰	-	-	-	-	-	-	کاهش فقر مطلق خانوارهای هدف شامل کمیته امداد و بهزیستی، حمایت از معلولین، یارانه سود تسهیلات مسکن دو معلول به بالای بهزیستی، اجرای تبصره ذیل ماده ۳۸ قانون جامع خدمات‌رسانی ایثارگران، کمک به مابه التفاوت سود تسهیلات رزمندگان موضوع برنامه ششم توسعه
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ماده ۴۶ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت موضوع کاهش هزینه‌های مستقیم سلامت مردم، ایجاد دسترسی عادلانه مردم به خدمات بهداشتی درمانی، کمک به تامین هزینه‌های تحمل‌ناپذیر درمان، پوشش دارو، درمان بیماران خاص و صعب‌العلاج که از طریق بند د ماده ۲۸ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت اعمال می‌شود.
-	-	-	-	-	-	-	-	۴۱۰۰۰	۴۸۰۰۰	-	ماده ۷ قانون هدفمندی یارانه‌ها
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۴۰۰۰۰	مواد ۷ و ۱۱ و سایر کالاها و خدمات یارانه‌ای
-	-	-	-	-	۴۰۰	-	-	-	-	-	حمایت از جابجایی مسافر در اتوبوس‌رانی و راه‌آهن شهری
-	-	-	-	-	۳	-	-	-	-	-	اجرای سایر اهداف مندرج در ماده ۳۹ قانون برنامه ششم توسعه، اجرای مواد ۸ تا ۱۱ قانون هدفمندی یارانه‌ها، حق بیمه سهم دولت اقشار خاص (از جمله رانندگان حمل‌ونقل درون‌شهری و برون شهری، قالیبافان، زنبورداران و شاغلان صنایع دستی شناسه‌دار و زنان سرپرست خانوار و بدسرپرست)، راهنمایان گردشگری و صیادان شمال و جنوب و باربران و خادمین مساجد
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	امور رفاهی و تغذیه دانشجویان
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	یارانه نان و خرید تضمینی گندم
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تولید و اشتغال (بند الف تبصره ۱۸) حداقل ۹۰٪ اعتبار این ردیف و باقی‌مانده برای حمل‌ونقل ریلی، مسکن و نهاده‌های کشاورزی و صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	سایر مصارف هدفمندی به شرح اقدام مرتبط مندرج در جداول (۷) و (۹) این قانون
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	کمیته امداد امام خمینی-پرداخت مستمری و پشت‌نوبتی‌ها-سایر خدمات حمایتی مددجویان
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	حوزه‌های علمی و مرکز خدمات
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، یارانه کاغذ کتب درسی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی- بیمه سلامت پزشک خانواده، یارانه دارو و شیرخشک، درمان بیماران خاص و صعب‌العلاج، سیاست‌های جمعیتی کشور، هیات اماء صرفه‌جویی ارزی در معالجه بیماران و خرید و تولید واکسن کرونا
-	-	-	-	۱۰۰	-	-	-	-	-	-	تولید واکسن فلج اطفال تزریقی و تولید فراورده‌های زیستی (بیولوژیک) انسان در اختیار موسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	سازمان بهزیستی کشور-پرداخت مستمری و پشت‌نوبتی‌ها-سایر خدمات حمایتی مددجویان
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	بنیاد شهید و امور ایثارگران-بیمه تکمیلی درمان ایثارگران
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	فعالیت‌های اجتماعی و تقویت بنبه فرهنگی
-	-	-	-	۱۰۰	-	-	-	-	-	-	توسعه مراکز فوریت‌های اجتماعی در ۱۴۰ شهر بالا ۵۰ هزار نفر جمعیت در اختیار سازمان بهزیستی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	تامین کسری خوراک زندانیان

۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲۰۰
-	۶۰۰۰	۵۰۰۰	۴۸۰۰	۴۸۰۰	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	۱۳۰۰	-	-	-	-	-	-
-	۲۰۰۰	-	۲۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۱۴۰	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۱۴۰	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۹۳	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۹۳	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۳۶۳	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۹۰	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۹۰	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۲۹۵	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۲۵۰	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۹۰	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۲۰۰	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۱۰۰۰	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳۴۵۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۴۵۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳۲۰۰۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۸۸۰
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۰۷۰
-	-	-	-	-	۴۰۰۰	-	-	-	-	-
-	-	-	۱۰۰۰۰	۵۲۰۰	-	-	-	-	-	-
۱۰۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	۳۰۰۰	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	۱۰۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	۱۵۰۰	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۲۵۰	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	۴۵۰	-	-	-	-	۸۵۰

کمک به خانواده‌های نیروهای مسلح (طرح حکمت)

بند ب ماده ۳۴ قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران

سود تسهیلات مسکن حمایتی زوج‌های جوان، اقشار آسیب‌پذیر، روستاییان و عشایر، ساماندهی بافت‌های فرسوده، حاشیه شهرها و مسکن مهر

بیمه بیکاری و حمایت از بیکاران متقاضی کار/ماده ۷ قانون هدفمندی پوشش بیمه‌ای و حمایت‌های اجتماعی

یارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه‌های اشتغال اقتصاد مقاومتی خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد

یارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه های اشتغال اقتصاد مقاومتی خانوارهای تحت پوشش بهزیستی

یارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه های اشتغال اقتصاد مقاومتی اینارگران و رزمندگان معسر

یارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه های اشتغال اقتصاد مقاومتی (ثبت نام عمومی)

کمک به حفظ اشتغال و افزایش تولید/یارانه سود تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط صنعتی، معدنی خدمات فنی و مهندسی و صادراتی

کمک به حفظ اشتغال و افزایش تولید/یارانه سود تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط کشاورزی

یارانه سود تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط گردشگری

یارانه سود تسهیلات، تسهیلات و کمک جهت نوسازی صنایع با رویکرد کاهش مصرف شدت انرژی و آرایه مشوق‌ها و زیرساخت های صادراتی

حمایت از حمل‌ونقل ریلی

افزایش سرمایه حمایت از توسعه زنجیره تولید شیر

حمایت از فرآورده های لبنی و بهبود کارکردهای صادراتی

حمایت از تولید، اشتغال با اولویت جوانان، مسکن، حمل‌ونقل عمومی، صادرات غیرنفتی و طرح‌های بهینه سازی و ارتقا بهره‌روی مصرف انرژی، تقویت منابع

صندوق امید

پرداخت یارانه نهادها، عوامل تولید، خرید تضمینی محصولات بخش کشاورزی از جمله زعفران

خرید تضمینی چای

مسکن محرومین، کمیته امداد امام خمینی، بهزیستی و شهدای مقاومت

تولید و اشتغال بند الف تبصره ۱۸ و براساس احکام

خرید تضمینی آب استحصالی و پساب تصفیه شده از بخش غیردولتی و تامین و خرید برق جزایر جنوب کشور

صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر

اشتغال جوانان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها

کمک به تولید، بهبود حمل‌ونقل عمومی و بهینه‌سازی مصرف انرژی در واحدهای تولیدی، خدماتی و مسکونی و جلوگیری از آلودگی محیط‌زیست

ماده ۸ قانون هدفمندی یارانه‌ها

تامین مواد اولیه قیر موضوع بند ه تبصره (۱) این قانون

مواد ۸ و ۱۱ قانون هدفمندی یارانه‌ها

مواد ۶ و ۸ قانون هدفمندی یارانه‌ها

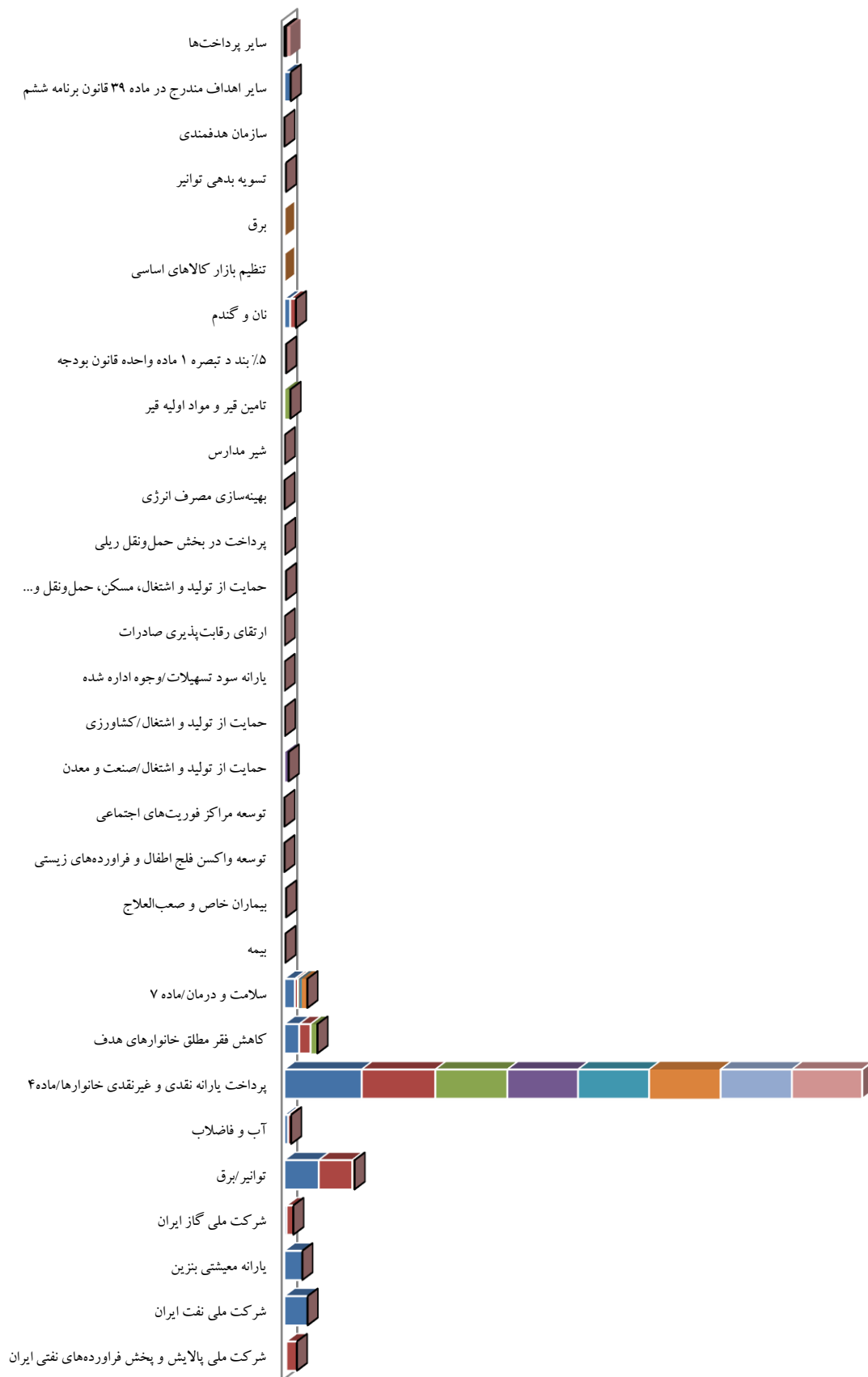
۵٪ بند د تبصره (۱) این قانون

تنظیم بازار کالاهای اساسی و ضروری و تادیه تعهدات مربوطه

شیر مدارس

۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
۵۱۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	خرید واکسن برای مایه‌کوبی دام و یارانه سود تسهیلات سرمایه در گردش واحدهای پرورش نژاد آرین
۴۷۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی-حمایت از نشر کتاب و مطبوعات
۱۹۳۰۵	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	رفع محرومیت از مناطق کم‌برخوردار-مطابق جدول ۱۷ براساس احکام تبصره ۱۴ ماده واحده
-	-	-	-	-	-	-	۱۱۰۰	-	-	-	مقابله با آلودگی محیط‌زیست و کمک به توسعه حمل‌ونقل عمومی در شهرهای با جمعیت بالای ۱ میلیون و یا آلوده
۳۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	حقوق سربازان-سربازان مجرد برابر ۶۰٪ و سربازان متأهل برابر ۸۰٪ حداقل حقوق پایور
۲۶۸۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	غذا، البسه و ایاب و ذهاب سربازان
-	-	-	-	-	۵۰۰	-	-	-	-	-	حمایت از مسکن در بافت‌های فرسوده
۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	پیش‌بینی و پیشگیری از حوادث غیرمترقبه
۲۰۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	آموزش و پرورش
۳۲۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	کاهش آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی
۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	حمایت از زنان سرپرست خانوار
۴۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	حمایت از خانواده زندانیان
۵۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	کمک به تامین سوخت ناجا و نهاجا (به ازای هر خودرو ۲۰ لیتر در روز در کارت سوخت خودروهای ناجا به صورت یارانه‌ای)
اعتبارات متفرقه درج شده در قانون بودجه که از محل منابع هدفمندی یارانه‌ها تامین شده‌اند											
-	۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	بیمه هنرمندان (فعالان قرآنی، مداحان و سایر هنرمندان)
-	۷۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	کمک به کاشت حلزون گوش افراد بی‌بضاعت
-	۲۹	-	-	-	-	-	-	-	-	-	افزایش سرمایه صندوق‌های غیردولتی حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی
-	۲۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ستاد مردمی رسیدگی به امور دیه/کمک
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳۶۲۰	ماده ۱۲ قانون هدفمندی یارانه‌ها

منبع: سازمان برنامه و بودجه (۱۴۰۰-۱۳۹۰)



شکل ۴: مصارف تحقق‌یافته قانون هدفمندی یارانه‌ها

جدول ۶: مصارف تحقق یافته قانون هدفمندسازی یارانه‌ها (میلیارد تومان)

گروه مصرفی	مصارف	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸
نفت و فراورده‌های نفتی	شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی ایران	-	-	-	-	-	-	۶۱۴۵	۱۱۴۵
	شرکت ملی نفت ایران	-	-	-	-	-	-	۰	۱۳۵۶۸
	یارانه معیشتی بنزین	-	-	-	-	-	-	-	۱۰۵۰۰
گاز	شرکت ملی گاز ایران	-	-	-	-	-	-	۳۹۵۵	۱۲۵۰
برق	توانیر/برق	-	-	۱۲۵۰	-	-	-	۱۹۷۵۸	۲۰۱۹۴
آب	آب و فاضلاب	-	-	-	-	-	-	۱۷۲۶	۲۱۵۳
یارانه نقدی و معیشتی	پرداخت یارانه نقدی و غیرنقدی خانوارها/ماده ۴	۴۱۳۲۰	۴۲۰۰۷	۴۲۱۳۶	۴۱۸۳۵	۴۱۵۰۴	۴۲۳۵۵	۴۳۲۴۳	۴۵۴۳۰
کاهش فقر	کاهش فقر مطلق خانوارهای هدف	-	-	-	-	-	۳۹۸۸	۶۶۹۲	۸۷۰۱
سلامت و درمان	سلامت و درمان/ماده ۷	-	-	۳۳۰۰	۸۷۰	۵۰۰	۸۵۹	۱۷۵۰	۶۱۸۳
	بیمه	-	-	۵۵۰	-	-	-	-	-
	بیماران خاص و صعب‌العلاج	-	-	۹۵۰	-	-	-	-	-
	توسعه واکسن فلج اطفال و فراورده‌های زیستی	-	-	-	-	-	-	-	-
	توسعه مراکز فوریت‌های اجتماعی	-	-	-	-	-	۱۹	-	-
تولید و اشتغال	حمایت از تولید و اشتغال/صنعت و معدن	-	-	-	۴۷	۲۴۲۶	-	-	-
	حمایت از تولید و اشتغال/کشاورزی	-	-	۲۷۵	۳	-	-	-	-
	یارانه سود تسهیلات/وجوه اداره شده	-	-	۱۰۰	-	-	-	-	-
	ارتقای رقابت‌پذیری صادرات	-	-	-	۱۳۳	-	-	-	-
	حمایت از تولید و اشتغال، مسکن، حمل‌ونقل و...	-	-	-	-	-	۹۲۰	-	-
حمل‌ونقل	پرداخت در بخش حمل‌ونقل ریلی	-	-	۱۷۵	۱۸۰	-	-	-	-
انرژی	بهینه‌سازی مصرف انرژی	-	-	-	۵۰	-	-	-	-
مدارس	شیر مدارس	-	-	-	۱۶۰	-	-	-	-
قیر	تامین قیر و مواد اولیه قیر	-	-	۵۵۰	-	-	۳۰۰۰	-	-
ماده واحده قانون بودجه	۵٪ بند د تبصره ۱ ماده واحده قانون بودجه	-	-	-	-	-	۹۷۲	-	-
کالاهای اساسی	نان و گندم	-	-	-	-	-	-	۳۳۰۰	۳۴۴۰
	تنظیم بازار کالاهای اساسی	۷۵	۱۸	۲	۲	-	-	-	-
برق	برق	-	-	-	-	-	-	-	-
	تسویه بدهی توانیر	-	-	-	-	-	-	-	۸۸۱
سازمان هدفمندی	سازمان هدفمندی	-	-	۶	-	-	-	-	-
سایر	سایر اهداف مندرج در ماده ۳۹ قانون برنامه ششم	-	-	-	-	-	-	-	۳۶۸۷
	سایر پرداخت‌ها	۲۴۹۳	۱۰۴۹	-	-	-	-	-	-
مجموع مصارف/مطابق گزارش تفریغ		۴۳۸۸۹	۴۳۰۷۴	۴۹۲۹۵	۴۳۳۰۰	۴۴۴۳۱	۵۲۱۲۵	۸۵۹۲۳	۱۲۷۴۴۲

منبع: دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۱-۱۳۹۸)

ماتریس اهداف-مصارف

بررسی تناسب مصارف پیش‌بینی شده و تحقق یافته یارانه‌ها با اهداف قانون هدفمندکردن یارانه‌ها به درک شکاف بین قانون و اجرای آن کمک بیشتری خواهد نمود زیرا صرف شناسایی مصارف، تصویر روشن و دقیقی از غایت و کارکردهای اصلی یارانه‌های مندرج در بخش هدفمندی فراهم نخواهد ساخت. بنابراین، در این بخش با شناسایی اهداف قانون هدفمندکردن یارانه‌ها ماتریس اهداف-مصارف طرح شده است تا با سهولت بیشتری بتوان انحراف بین اجرا و قانون و چالش‌های آن را بازشناخت.

وجود منابع عظیم انرژی در کشور و حصول درآمد قابل توجه از فروش این منابع، از یک سو زمینه مداخله اقتصادی دولت از جمله پرداخت یارانه را فراهم نموده و از سوی دیگر مطالبات عمومی در خصوص این پرداخت‌ها را برانگیخته است. علیرغم تخصیص یارانه به کالاها و بخش‌های مختلف اقتصادی، یارانه پرداختی

به حامل‌های انرژی به دلیل حجم بالای آن‌ها و ماهیت دوگانه انرژی - به عنوان کالای مصرفی و نهاده تولید- همواره از اهمیت بیشتری برخوردار بوده است (سبحانیان و همکاران، ۱۳۹۴). بدین ترتیب، حساسیت یارانه‌های این بخش با توجه به جذب بخش اعظمی از یارانه‌ها که به دو شیوه آشکار و پنهان صورت می‌گیرد، در سایه تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم بر شاخص‌های قیمتی و رفاه مصرف‌کنندگان نهایی یعنی خانوارها و افراد جامعه فزونی می‌یابد. این دلایل سبب طرح ضرورت اصلاح نظام پرداخت و گرایش به سوی هدفمندکردن یارانه‌ها در کشور شد تا جایی که دامنه آن به فضای سیاست‌گذاری و قوانین کشور راه یافت؛ به طوری که اولین نشانه‌های آن در برنامه دوم توسعه کشور با آشکار ساختن بخشی از یارانه‌های پنهان و همزمان با تقویت نظام تامین اجتماعی، بیمه و برقراری پرداخت‌های مستقیم پدیدار شد. این مسئله در برنامه سوم ذیل ماده (۴۶) استمرار یافت که دولت را مکلف به بررسی اقدامات کارشناسی لازم برای هدفمندکردن پرداخت یارانه کالاهای اساسی و حامل‌های انرژی می‌نمود. سرانجام ماده (۳) برنامه چهارم نقطه عطفی بود که افزایش قیمت فرآورده‌های نفتی تا قیمت فوب خلیج فارس را طی پنج سال در کنار توزیع عادلانه و هدفمند منابع تامین اجتماعی و یارانه‌ای پیش‌بینی می‌نمود. هرچند مجلس هفتم با طرح استدلال‌های مبنی بر ساختار ناکارآمد تولید و توزیع حامل‌های انرژی که تحقق هدف پیش‌بینی شده را به لحاظ اقتصادی، اجتماعی و سیاسی امکان‌پذیر نمی‌دانست، ماده مذکور را تغییر داده و رای به ثابت ماندن قیمت فروش حامل‌های انرژی، برق و خدمات زیربنایی (آب، فاضلاب، پست و تلفن) در سال اول برنامه چهارم داده و برای سال‌های بعدی در برنامه نیز تغییر قیمت‌ها را در قالب طرح و تقدیم لوایح پیشنهادی به مجلس تصویب نمود. آنچه که در نهایت سبب کلید خوردن اصلاح نظام یارانه‌ها در کشور شد، تصویب قانون هدفمندکردن یارانه‌ها در سال ۱۳۸۸ بود که اصلاح نظام یارانه‌ها را در قالب یکی از طرح‌های هفتگانه تحول اقتصادی امکان‌پذیر ساخت (سبحانیان و همکاران، ۱۳۹۴).

در هر حال، با گذشت ۱۲ سال، مطالعات و نظرات کارشناسی نشان از تردید در تحقق اهداف اصلاح نظام یارانه‌ها در کشور دارند. صرف‌نظر از صحت این تردیدها و میزان تحقق یا عدم تحقق اهداف متصور که نیازمند شواهد مرتبط با بررسی شاخص‌های کلان و خرد اقتصادی است؛ تحلیل موانع و چالش‌های که نیل به اهداف اصلاح نظام یارانه‌ای را محدود می‌سازند، ضروری است. بازدارنده‌هایی که انحراف از قانون تصویب شده طرح را سبب شده و موانعی که مجریان طرح را در مسیر اصلاحات مورد نظر محدود ساخته است از دید منتقدان دور مانده است. در ادامه دلایل اصلی طرح، تدوین و اجرای قانون هدفمندکردن یارانه‌ها یا به بیان خلاصه اهداف هدفمندی یارانه‌ها و علل عدم تحقق آن‌ها بررسی خواهد شد. هدف از این بررسی صرفاً تکرار زمینه‌های اجرای این قانون نیست بلکه در پی شناسایی چالش‌ها و موانع بوده تا بتواند رویکردهای واقع‌بینانه‌تری ارائه دهد و در خلاء واقعیتهای کشور در پایان پیشنهاداتی را ارائه ندهد که با چالش‌های اجرایی متعدد روبرو گردند.

اصلاح نظام پرداخت یارانه‌های کشور، سال‌ها پیش از تصویب قانون هدفمندکردن یارانه‌ها با اهداف توجیحی مختلفی طرح شده بود که مهم‌ترین آنها به پرداخت عادلانه، افزایش آثار رفاهی یارانه‌ها با پرداخت نقدی، افزایش کارایی بخش تولید و مصرفی کشور، اصلاح الگوی مصرف انرژی، کاهش هزینه‌ها و کسری بودجه دولت با توجه به سهم بالای یارانه‌ها در بودجه کشور، شفاف‌سازی نظام پرداخت، کاهش قاچاق و رفع زمینه‌های آن و کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی اشاره داشتند (سبحانیان و سبحانی، ۱۳۹۴).

چالش‌ها و ضعف‌ها

نواقص، ابهامات و انحرافات مشهود در طرح هدفمندکردن یارانه‌ها و بخشنامه اجرایی آن توجه و اصلاح برخی فرایندها را در راستای کاهش شکاف بین اهداف و وضعیت کنونی اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. چنین به نظر می‌رسد که تدقیق بخشنامه اجرایی با قانون هدفمندکردن یارانه‌ها ضروری است. زیرک (۱۳۹۲) چنین بیان می‌دارد که با آغاز برنامه پنجم توسعه کشور و نتایج حاصل از اجرای طرح هدفمندکردن یارانه‌ها، چالش در حیطه‌های مختلف از جمله مجریان، عوامل و زمینه‌های لازم برای اجرای طرح، میزان آمادگی اقتصاد، سطح همخوانی توزیع کالاها براساس قیمت تمام‌شده با وجوه پرداختی به عنوان یارانه، پیامدهای اجتماعی و اقتصادی طرح، چگونگی و میزان نظارت و کنترل افزایش قیمت‌ها قبل و بعد از اجرای طرح، رابطه کیفیت محصولات و تقاضای کل اقتصاد، اشتغال و بیکاری با طرح هدفمندی و میزان تطابق فرهنگ حاکم در محیط‌های کاری اعم از تولیدی، خدماتی، توزیعی و مصرفی با اجرای طرح، تحقق اهداف مورد نظر را تحت شعاع قرار داده است. اصلی‌ترین هدف نظام پرداخت یارانه، حمایت از اقشار آسیب‌پذیر و جلوگیری از افزایش قیمت‌ها است؛ بنابراین حمایت از تولید و صادرات، تامین امنیت غذایی و .. باید مورد توجه قانونگذار قرار گیرد. بدون شک سیاست‌های چالشی در پرداخت یارانه‌ها در چند دهه اخیر، همراه با تبعاتی بوده است که آثار آن در اقتصاد کنونی متبلور است. افزایش مصرف بی‌رویه که تبعات آن در کالاهای اساسی به صورت ضایعات بالا و در حامل‌های انرژی به صورت بالا بودن شدت انرژی نمایان است. از سویی نیز برخورداری تبعیض‌آمیز اقشار غنی از یارانه حامل‌های انرژی، به وجود آمدن بازارهای موازی و قاچاق، کاهش رشد اقتصادی، تحریف قیمت‌ها، افزایش شدید واردات حامل‌های انرژی و وابستگی اقتصاد به نفت از دیگر تبعات به شمار می‌آید (زیرک، ۱۳۹۲).

جدول ۷: ماتریس ارزیابی اهداف-مصارف هدفمند کردن یارانه‌ها

منافع زیست-محیطی	کاهش فاجعات	شفاف‌سازی در تولید	کاهش هزینه و کسری در تولید	اصلاح الگوی مصرف	آثار رفاهی به نفع گروه مستضعفان	نظام پرداخت عادلانه
+	+	-	+	+	○	○
+	○	-	+	+	○	○
+	+	○	+	+	○	○
-	-	○	-	+	○	○
+	○	-	+	+	+	○
+	-	-	+	+	○	○
+	○	-	-	+	○	○
+	○	+	+	+	-	○
+	+	+	+	+	○	-
+	○	+	+	+	○	-
-	○	-	-	+	○	-
○	○	-	-	-	+	+
-	○	-	-	-	+	+
-	○	-	-	-	+	+
-	○	-	-	-	+	+
+	+	-	+	-	+	○
+	+	-	+	-	+	○
+	-	-	+	-	+	-
-	-	-	+	-	+	-
-	-	-	+	-	+	-
+	-	-	+	+	+	+
+	+	+	+	+	+	+
+	+	-	+	-	+	+
+	-	+	+	+	+	+
+	+	+	+	+	+	+
+	+	-	-	-	-	-
-	-	-	+	+	+	+

منافع زیست محیطی	کاهش قاچاق	شفاف سازی در ۱۰۰ -	کاهش هزینه و کسری ۱۰۰ -	اصلاح الگوی مصرف ۱۰۰ -	کارایی در تولید و ۱۰۰ -	آثار رفاهی به نفع گروه ۱۰۰ -	نظام پرداخت عادلانه ۱۰۰ -	مثبت +	منفی -	خنثی ۰
○	○	+	-	-	-	+	-	پرداخت یارانه نقدی و غیرنقدی خانوارها ^۱		
○	○	+	-	-	-	+	-	اجرای طرح معیشتی خانوار		
○	○	+	-	-	-	+	-	کاهش فقر مطلق خانوارهای هدف شامل کمیته امداد و بهزیستی		
○	○	-	-	○	○	+	+	حمایت از معلولین، یارانه سود تسهیلات مسکن دو معلول به بالای بهزیستی		
○	○	-	-	○	○	+	+	اجرای تبصره ذیل ماده ۳۸ قانون جامع خدمات رسانی ایثارگران		
○	○	-	-	○	○	+	+	کمک به مابه التفاوت سود تسهیلات رزمدگان موضوع برنامه ششم توسعه ^۲		
○	○	-	-	○	○	+	+	ایجاد دسترسی عادلانه مردم به خدمات بهداشتی درمانی، پوشش دارو،		
○	○	-	-	○	○	+	+	ماده ۴۶ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت موضوع کاهش هزینه های مستقیم سلامت مردم		
○	○	+	-	○	○	+	+	کمک به تامین هزینه های تحمل ناپذیر درمان		
○	○	+	-	○	○	+	+	درمان بیماران خاص و صعب العلاج که از طریق بند د ماده ۲۸ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت اعمال می شود. ^۳		
○	○	+	-	○	○	+	+	ماده ۷ قانون هدفمندی یارانه ها اجرای بند (الف) و (ب)		
○	○	-	-	-	-	+	-	مواد ۷ و ۱۱ و سایر کالاها و خدمات یارانه ای		
+	○	+	-	+	○	+	+	حمایت از جابجایی مسافر در اتوبوس رانی و راه آهن شهری		
○	○	+	-	+	+	+	+	اجرای سایر اهداف مندرج در ماده ۳۹ قانون برنامه ششم توسعه، پرداخت حق بیمه سهم دولت اقشار خاص (از جمله رانندگان حمل و نقل درون شهری و برون شهری، قالیبافان، زنبورداران و شاغلان صنایع دستی شناسه دار		
								و زنان سرپرست خانوار و بدسرپرست، راهنمایان گردشگری و صیادان شمال و جنوب و باربران و خادمین مساجد)		
-	○	-	-	-	-	-	-	اجرای مواد ۸ تا ۱۱ قانون هدفمندی یارانه ها،		
-	○	-	-	-	-	-	-	امور رفاهی و تغذیه دانشجویان		
-	○	-	-	-	+	+	+	یارانه نان و خرید تضمینی گندم		
○	○	+	-	○	+	+	-	صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر		
+	○	+	-	-	-	-	-	تولید و اشتغال		
+	○	+	-	-	-	+	+	حمل و نقل ریلی، مسکن و نهاده های کشاورزی		
○	○	+	-	○	○	-	-	کمیته امداد امام خمینی (ره) - پرداخت مستمری و پشت نویتی ها و سایر خدمات حمایتی مددجویان		
○	○	+	-	○	○	-	-	سازمان بهزیستی کشور - پرداخت مستمری و پشت نویتی ها - سایر خدمات حمایتی مددجویان		
○	○	+	-	○	○	-	-	حوزه های علمی و مرکز خدمات		
○	○	+	-	○	○	-	-	سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، یارانه کاغذ کتب درسی		
○	○	-	-	○	○	+	+	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در بیمه سلامت پزشک خانواده، یارانه دارو و شیر خشک		
○	○	+	-	○	○	+	-	سیاست های جمعیتی کشور		
○	○	+	-	○	-	+	+	صرفه جویی ارزی در معالجه بیماران و خرید و تولید واکسن کرونا		
○	○	+	+	○	+	+	+	تولید واکسن فلج اطفال تزریقی و تولید فرآورده های زیستی (بیولوژیک) انسان در اختیار موسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی		
○	○	+	-	○	○	+	+	بیمه تکمیلی درمان ایثارگران		

منافع زیست محیطی	کاهش فاجای	شفاف سازی در	کاهش هزینه و کسری	اصلاح الگوی مصرف	کارایی در تولید و	آثار رفاهی به نفع گروه	نظام پرداخت عادلانه
+							
-							
○							
فعالیت های اجتماعی و تقویت بنیه فرهنگی	○	○	-	+	+	+	○
توسعه مراکز فوریت های اجتماعی در ۱۴۰ شهر با جمعیت بالای ۵۰ هزار نفر در اختیار سازمان بهزیستی	○	+	-	○	○	+	+
تامین کسری خوراک زندانیان	○	-	-	○	○	-	-
کمک به خانواده های نیروهای مسلح (طرح حکمت)	○	-	-	○	○	-	-
بند ب ماده ۳۴ قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران "تقلیل وابستگی گردش امور واحدهای بهداشتی درمانی به درآمد اختصاصی و کمک به تربیت، تأمین و پایداری نیروی انسانی متخصص مورد نیاز"	○	+	+	○	+	+	○
سود تسهیلات مسکن حمایتی زوج های جوان و اقشار آسیب پذیر، روستاییان و عشایر، ساماندهی بافت های فرسوده، حاشیه شهرها و مسکن مهر	○	+	-	+	○	+	+
سود تسهیلات مسکن حمایتی اقشار آسیب پذیر، روستاییان و عشایر، ساماندهی بافت های فرسوده، حاشیه شهرها و مسکن مهر	○	+	-	+	○	+	+
بیمه بیکاری و حمایت از بیکاران متقاضی کار/ماده ۷ قانون هدفمندی پوشش بیمه ای و حمایت های اجتماعی	○	+	-	-	+	+	+
یارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه های اشتغال اقتصاد مقاومتی خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی(ره)	○	-	-	○	+	-	-
یارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه های اشتغال اقتصاد مقاومتی خانوارهای تحت پوشش بهزیستی کشور	○	-	-	○	+	-	-
یارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه های اشتغال اقتصاد مقاومتی ایثارگران و رزمندگان معسر	○	+	-	-	+	+	+
یارانه سود تسهیلات حمایت از برنامه های اشتغال اقتصاد مقاومتی (ثبت نام عمومی)	○	+	-	-	+	+	+
کمک به حفظ اشتغال و افزایش تولید/یارانه سود تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط صنعتی، معدنی خدمات فنی و مهندسی و صادراتی	○	+	+	+	+	+	○
کمک به حفظ اشتغال و افزایش تولید/یارانه سود تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط کشاورزی	○	+	+	+	+	+	○
یارانه سود تسهیلات برای واحدهای کوچک و متوسط گردشگری	○	+	+	+	+	+	○
یارانه سود تسهیلات، تسهیلات و کمک جهت نوسازی صنایع با رویکرد کاهش مصرف شدت انرژی و آرایه مشوق ها و زیرساخت های صادراتی	○	+	+	+	+	+	○
افزایش سرمایه حمایت از توسعه زنجیره تولید شیر	○	+	+	+	+	+	+
حمایت از فراورده های لبنی و بهبود کارکردهای صادراتی	○	+	+	+	+	+	+
حمایت از تولید، اشتغال با اولویت جوانان، مسکن، حمل و نقل عمومی، صادرات غیرنفتی و طرح های بهینه سازی و ارتقا بهره روی مصرف انرژی، تقویت منابع صندوق امید	○	+	+	+	+	+	+
پرداخت یارانه نهادها، عوامل تولید، خرید تضمینی محصولات بخش کشاورزی از جمله زعفران	○	+	-	+	+	+	+
خرید تضمینی چای	○	+	+	+	+	+	+
مسکن محرومین، کمیته امداد امام خمینی، بهزیستی و شهدای مقاومت	○	+	+	+	+	+	+
خرید تضمینی آب استحصالی و پساب تصفیه شده از بخش غیردولتی و تأمین و خرید برق جزایر جنوب کشور	○	-	-	+	+	+	○
اشتغال جوانان و فارغ التحصیلان دانشگاه ها	○	-	-	○	+	+	○
کمک به تولید، بهبود حمل و نقل عمومی و بهینه سازی مصرف انرژی در واحدهای تولیدی، خدماتی و مسکونی	○	+	-	○	+	+	○
جلوگیری از آلودگی محیط زیست	-	-	-	-	-	+	-
ماده ۸ قانون هدفمندی یارانه ها	-	-	-	-	-	+	-
تأمین مواد اولیه قیر موضوع بند ه تبصره (۱) قانون	-	-	-	-	-	+	-
مواد ۸ و ۱۱ قانون هدفمندی یارانه ها	-	-	-	-	-	+	-

منافع زیست محیطی	کاهش فاجای	شفاف سازی در	کاهش هزینه و کسری	اصلاح الگوی مصرف	کارایی در تولید و	آثار رفاهی به نفع گروه	نظام پرداخت عادلانه
+	-	○					
مثبت	منفی	خنثی					
مواد ۶ و ۸ قانون هدفمندی یارانه ها							
							تنظیم بازار کالاهای اساسی و ضروری و تادیه تعهدات مربوطه
○	○	-	-	+	○	+	شیر مدارس
○	○	-	-	-	+	-	خرید واکسن برای مایه کوبی دام و یارانه سود تسهیلات سرمایه در گردش واحدهای پرورش نژاد آرین
○	○	-	-	○	○	+	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی- حمایت از نشر کتاب و مطبوعات
○	○	+	-	○	○	+	رفع محرومیت از مناطق کم برخوردار- مطابق جدول ۱۷ براساس احکام تبصره ۱۴ ماده واحده
○	○	-	-	+	+	+	مقابله با آلودگی محیط زیست و کمک به توسعه حمل و نقل عمومی در شهرهای با جمعیت بالای ۱ میلیون نفر و آلوده
○	○	-	-	○	○	+	حقوق سربازان- سربازان مجرد برابر ۶۰٪ و سربازان متاهل برابر ۸۰٪ حداقل حقوق پایور
○	○	-	-	○	○	+	غذا، البسه و ایاب و ذهاب سربازان
○	○	+	-	○	○	+	حمایت از مسکن در بافت های فرسوده
○	○	+	-	○	○	+	پیش بینی و پیشگیری از حوادث غیر مترقبه
○	○	+	-	○	○	+	کاهش آسیب های فرهنگی و اجتماعی
○	○	+	-	○	○	+	حمایت از زنان سرپرست خانوار
○	○	+	-	○	○	+	حمایت از خانواده زندانیان
○	-	-	-	○	○	+	کمک به تامین سوخت ناچا و نهاجا (به ازای هر خودرو ۲۰ لیتر در روز در کارت سوخت خودروهای ناچا به صورت یارانه ای)
○	○	-	-	○	○	+	بیمه هنرمندان (فعالان قرآنی، مداحان و سایر هنرمندان)
○	○	+	-	○	○	+	کمک به کاشت حلزون گوش افراد بی بضاعت
○	○	+	-	+	+	+	افزایش سرمایه صندوق های غیردولتی حمایت از توسعه سرمایه گذاری بخش کشاورزی
○	○	+	-	○	○	+	کمک به ستاد مردمی رسیدگی به امور دبه
-	-	-	-	-	-	+	ماده ۱۲ قانون هدفمندی یارانه ها (معافیت مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی و حقوقی مشمول یارانه نقدی و غیرنقدی)

پیشنهادهات

بررسی مصارف و منابع پیش‌بینی شده و تحقق یافته قانون هدفمندکردن یارانه‌ها طی دهه اخیر، پیشنهاداتی را رهنمون می‌سازند که اهم آن‌ها به شرح ذیل می‌باشند.

۱. نظارت بر تحقق منابع؛ در دهه اخیر (دهه ۹۰ شمسی)، نه تنها یارانه‌های قانون هدفمندکردن یارانه‌ها

روند افزایشی داشته و از رقمی حدود ۵۷۰۰۰ به ۳۳۴۵۰۰ میلیارد تومان رسیده بلکه تعداد تامین‌کننده‌های آن از سه شرکت به پنج شرکت افزایش یافته است. لذا این افزایش نیازمند بررسی دقیق برای سال‌های پیش‌رو می‌باشد؛ در این راستا باید دلایل این افزایش مورد تامل قرار گیرد؛ چه سهمی از این افزایش حاصل افزایش قیمت‌های فروش فراورده‌های تامین‌کننده منابع قانون هدفمندکردن یارانه‌ها است؟ چه سهمی از آن از محل افزایش کمی فروش این فراورده‌ها است (افزایش در میزان عرضه)؟ چنین بررسی‌ها با توجه به منابع تجدیدنپذیر انرژی‌های تامین‌کننده یارانه‌ها اهمیت دارند. از سوی نظارت بر عدم تحقق منابع پیش‌بینی شده از سوی شرکت‌ها تامین‌کننده مهم بوده و این اهمیت در سایه عدم واریز منابع از سوی این شرکت‌ها دوچندان می‌شود. زیرا بخشی از منابع وصولی شرکت‌های تامین‌کننده بدون واریز به حساب خزانه به مصرف می‌رسند.

۲. گزارش عملکرد؛ ارائه گزارش عملکرد در دستیابی به اهداف یکی از مهم‌ترین پیش‌برنده‌های هر

سازمانی است که به آشکارسازی وضعیت عملکرد، نواقص، ضعف‌ها و چالش‌ها یاری خواهد رساند. مطابق با بررسی‌های صورت گرفته، هیچ گزارشی مبنی بر عملکرد قانون هدفمندکردن یارانه‌ها در دستیابی به اهداف به صورت دقیق و مستند موجود نیست و شواهد موجود تکیه بر ضریب جینی دارند. سهم یارانه‌های قانون هدفمندکردن یارانه‌ها در حصول اهداف مورد نظر باید روشن شود تا در پایان هر دوره بتوان عملکرد آن را به صورت دقیق برآورد نمود. مستندسازی عملکرد به صورت دقیق مسیری به سوی هموارسازی چالش‌ها و ضعف‌ها خواهد بود. در این خصوص می‌توان از فرم‌هایی همچون ماتریس اهداف-مصارف ارائه شده در این پژوهش استفاده نمود.

۳. پویایی مصارف قانون هدفمندکردن یارانه‌ها؛ همانطور که بندهای مصرفی در دهه اخیر نشان

می‌دهد، قانون هدفمندکردن یارانه‌ها در حصول به اهداف مورد نظر از پویایی برخوردار بوده و باید در مسیر تحقق اهداف مورد نظر قرار گیرد. بنابراین، هرچند قانون هدفمندکردن یارانه‌ها طی دهه اخیر در تلاش برای تدقیق عناوین مصرفی برآمده است، اما این مصارف حاکی از افزودن شدن مصارفی هستند که به نظر می‌رسد برخی از آن‌ها چندان با اهداف ریشه‌ای پرداخت یارانه‌ها همسو نمی‌باشند.

۴. تطابق مصارف با میزان خطا و انحراف احتمالی؛ نکته مهم از بررسی منابع درآمدی، فاصله بین

میزان پیش‌بینی شده و تحقق یافته است؛ هر چند که مقدار تحقق یافته طی دوره مورد بررسی نشان‌دهنده

بهبود شاخص تحقق است؛ اما همواره کمتر از منابع پیش‌بینی شده بوده است. اهمیت این نکته از آن روست که قانون هدفمندکردن یارانه‌ها باید بخش مصارف را با پیش‌بینی حداقل کسری ۱۰٪ تعیین نماید و کسری بودجه را در مصارفی که با اهداف اصلی قانون هدفمندی یعنی تحقق شاخص‌های عدالت و کاهش فقر کمتر همسویی دارند، سرشکن نماید؛ بدین ترتیب، انحراف از اهداف متصور تاحدودی کاهش می‌یابد.

منابع

ارایی، سیدمحمد مهدی (۱۳۹۱). بررسی وضعیت اقتصادی کشور بر پایه سند چشم‌انداز و ترسیم افق پیشرو دوره (۱۳۸۴-۱۳۹۴). معاونت برنامه‌ریزی، امور برنامه‌ریزی اقتصاد کلان و ارزیابی برنامه، سند چشم‌انداز، حوزه اقتصادی.

دمنه، نیلوفر؛ ناظمی، عالیہ؛ عبدالله‌زاده، علیرضا و حاجی‌ها، فرنوش (۱۳۹۷). گزارش پژوهشی تخمین ابعاد کمی یارانه‌های آشکار و پنهان در نظام یارانه‌ای ایران. سازمان برنامه و بودجه، دفتر اقتصاد کلان، ۱۶/۱۰/۱۳۹۷.

دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۱). گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۱. <https://www.dmk.ir/page-Index/fa/0/form/Cl217/link>

دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۲). گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۲. <https://www.dmk.ir/page-Index/fa/0/form/Cl217/link>

دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۳). گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۳. <https://www.dmk.ir/page-Index/fa/0/form/Cl217/link>

دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۴). گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۴. <https://www.dmk.ir/page-Index/fa/0/form/Cl217/link>

دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۵). گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۵. <https://www.dmk.ir/page-Index/fa/0/form/Cl217/link>

دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۵). گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۶. <https://www.dmk.ir/page-Index/fa/0/form/Cl217/link>

دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۷). گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۷. <https://www.dmk.ir/page-Index/fa/0/form/Cl217/link>

دیوان محاسبات کشور (۱۳۹۸). گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۸. <https://www.dmk.ir/page-Index/fa/0/form/Cl217/link>

سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۰). قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات سازمان برنامه، تهران.

سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۱). قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات سازمان برنامه، تهران.

سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۲). قانون بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات سازمان برنامه، تهران.

سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۳). قانون بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات سازمان برنامه، تهران.

سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۴). قانون بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات سازمان برنامه، تهران.

سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۵). قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات سازمان برنامه، تهران.

سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۶). *قانون بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه*. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات سازمان برنامه، تهران.

سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۷). *قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه*. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات سازمان برنامه، تهران.

سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۸). *قانون بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه*. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات سازمان برنامه، تهران.

سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۹). *قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه*. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات سازمان برنامه، تهران.

سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۴۰۰). *قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور، ماده واحده و جداول کلان منابع و مصارف بودجه*. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات سازمان برنامه، تهران.

سبحانیان، سیدمحمدهادی و سحابی، محمود (۱۳۹۴). *نکاتی درباره ضرورت اصلاح قانون هدفمند کردن یارانه‌ها. معاونت پژوهش‌های اقتصادی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۴۷۵۰*.

سبحانیان، سیدمحمدهادی و سحابی، محمود (۱۳۹۴). *نکاتی درباره ضرورت اصلاح قانون هدفمند کردن یارانه‌ها. معاونت پژوهش‌های اقتصادی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۴۷۵۰*.

سبحانیان، سیدمحمدهادی؛ آقاجانی معمار، احسان و ابوحمزه، داریوش (۱۳۹۷). *آسیب‌شناسی قانون هدفمند کردن یارانه‌ها از منظر مبانی نظری و اجرای آن. مجلس و راهبرد، ۲۵ (۹۴)، ۳۸-۵*.

شرکت، افسانه (۱۳۹۹). *بررسی منابع و مصارف هدفمندی یارانه‌ها در لایحه بودجه ۱۴۰۰*. مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری، گروه پژوهشی نظام‌های نوین برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی و مدل‌سازی، مجموعه گزارش شماره ۲۲۸.

زیرک، معصومه (۱۳۹۲). *تحلیل وضعیت پرداخت یارانه‌ها در ایران با تاکید بر آسیب شناسی سیاست‌های دولت در راستای اصلاح نظام پرداخت یارانه‌ها. فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی، ۱ (۱)، ۹۷-۱۲۰*.

مصباحی‌مقدم، غلامرضا؛ اسماعیلی گیوی، حمیدرضا و رعایایی، مهدی (۱۳۸۸). *بررسی و آسیب‌شناسی هدفمندسازی پرداخت یارانه‌ها. اقتصاد اسلامی، ۹ (۳۵)، ۱۹۲-۱۶۱*.